

ФИЛАТЕЛИСТА

ЧАСОПИС САВЕЗА ФИЛАТЕЛИСТА СРБИЈЕ - БЕОГРАД

ПОШТИН ПАКЕТОМАТ

**Најугоднији начин
да преузмете свој пакет.
Брзо, паметно и лако!**

САДРЖАЈ

Уводник.....	3
Светска филателистичка изложба у Београду 2027. године.....	4
Дигитализација часописа Филателиста Борис Ступар.....	5
Резултати српских излагача на Светској филателистичкој изложби EFIRO 2024. у Букурешту.....	7
Аустријски курири и конзуларна пошта у Београду 1792-1869. године.....	8
Студија српске поште из друге окупације Албаније 1915. године [4] Проф. др Милан Радовановић.....	15
Дописнице Краљевине СХС и Краљевине Југославије намијењене иноземном промету Дамир Новаковић.....	27
Светски поштански савез – 150 година од оснивања (1874-2024.) Алма Коман.....	47
Задржите филателију отвореном! Крис Кинг.....	53
„COMITE DES FEMMES SERBES“ проф. др Милан Радовановић	57
Редовне поштанске марке Републике Србије 2024 – 2027. EXPOBG Адам Софронијевић, Александар Бата Деспотовић.....	72
11. међународна филателистичка изложба у склопу шездесетих Апатинских рибарских вечери Срђан Ачански, Жељко Поповић.....	75
Изложба „Оребих на разгледницама“	78
Блиц вести Србија, блиц вести свет Приредио Угљеша Стефановић.....	79
IN MEMORIAM: Ђорђе Радичевић 1938–2024.	80
Петровецфила Приредио Растислав Спевак.....	81
Изложбе у 2025.....	82
Интернет филателистичка изложба „АПАТИН 2024.“	83

ФИЛАТЕЛИСТА **ЧАСОПИС САВЕЗА ФИЛАТЕЛИСТА СРБИЈЕ**

Издаје четири пута годишње

Издавач:

Савез филателиста Србије
Косовска 47, 11000 Београд
За издавача: Владимир Милић, председник
e-mail: sfs@ptt.rs, www.philaserbia.com
Tel/Fax: +381 (0) 11 323 0929

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР

Одговорни уредник:

Владимир Милић

Секретар уређивачког одбора:

Угљеша Стефановић

Милош Вуковић

Светислав Д. Јелић

Графичка обрада и припрема за штампу:

ABSOLUT
Studio

Милица Јовановић, Јасмина Чабаркапа

Штампа: Службени гласник, Београд

Тираж: 500 примерака

Рукописи се не враћају. Марке или други материјал послат због снимања враћамо у препорученом писму или по договору.

Прештампавање дозвољено уз навођење извора и аутора, уколико није другачије наведено.

Ставови објављени у текстовима појединих аутора нису нужно и ставови уређивачког одбора, тако да не носимо одговорност за евентуалну штету насталу њиховим објављивањем.

Одговорни уредници „Филателисте“
у периоду 1949–2018:

Александар Ј. Петровић

1949–1953

Душан Драгинчић

1953–1954

Риста Аћимовић

1954–1959

Драгољуб М. Раичевић

1959–1963

Душан Главоњић

1963–1974

Миодраг Р. Вуковић

1974–1977

Јован Рељин

1977–1983

Владимир Прикић

1983–1987 и 1991–1994

Драгољуб Павловић

1987–1989

Мирослав Најдановић

1989–1991

Војислав Беговић

1994–1996

2000–2004

2009 и 2017–2018

Зоран Станковић

1996–1999

Уређивачки одбор

2006–2009 и 2011–2013

CIP – Каталогизација у публикацији

Народна библиотека Србије, Београд

656.835(497.11)

ФИЛАТЕЛИСТА : часопис Савеза филателиста Србије / одговорни уредник Владимир Милић. – Год. 1, бр. 1 (1949)– . – Београд : Савез филателиста Србије, 1949– (Београд : Службени гласник). – 28 cm

Тромесечно. – Текст на срп. и енгл. језику.

ISSN 0430-4063 = Филателиста (Београд)

COBISS.SR-ID 16523778

* На насловној страни редовна марка Е - EXPO 2027 BELGRADE

Позадинска фотографија чији је део приказан са смањеним нивоом транспарентности на насловној и унутрашњим странама часописа.

Из збирке писама која је Евжен Дероко, отац српске филателије слао колекционару марака Кнежевине Србије тг. рђ Ђорђу Антићу. Писма су датирана у периоду 3. јуни 1929 – 29. фебруар 1940. године. Садрже Дерокове одговоре на питања о поштанским маркама Кнежевине Србије које је Антић сакупљао.

УВОДНИК

Пре 75 година, септембра 1949, из штампе је изашао први број часописа *Филателиста*, који од тада излази у континуитету до данас. У поменутом периоду изашла су, закључно са овим примерком, укупно 284 броја, које је уредило четрнаест уредника, а квалитету и нивоу материјала допринело је преко сто домаћих и страних сарадника и истраживача. Бројке којима се може похвалити не баш велики број националних савеза. Иако је периодика излажења била неуједначена, успостављен је континуитет, а последње две године, захваљујући Пошти Србије, и редовност у излажењу часописа: два пута годишње, у марту и у септембру.

Паралелно са својим 75. рођенданом, часопис *Филателиста* је, у складу са тенденцијама дигиталне ере, добио и своју дигиталну форму – сви бројеви, почев од првог, налазе се на интернет страници Савеза филателиста Србије. Драгоцена база података и извор знања за све филателисте и истраживање нашег подручја широм света. Српски савез се на овај начин придружио још увек малом броју националних савеза који су започели дигитализацију библиотеке. Више о овом пројекту читајте на страницама овог броја.

Позитиван тренд започет организовањем и реализацијом регионалне изложбе БАЛКАНФИЛА XIX у Београду, у октобру прошле године, добио је свој континуитет и настављен је када је у питању организација филателистичких изложби. Уз пуну подршку државног врха, председника републике господина Александра Вучића, Савез филателиста Србије је аплицирао за организацију Светске филателистичке изложбе у Београду 2027, у склопу изложбе БЕОГРАД ЕКСПО 2027. Управни одбор ФИП дао је начелну сагласност за организацију изложбе у Београду, која би требало да буде потврђена на ФИП конгресу у Шангају, у децембру 2024. За ФИП консултанта именован је господин Петер Сухадолц (Словенија), док ће му помагати господин Лигал Натанијел (Израел).

Активност Савеза, која се огледа пре свега у излагачкој и издавачкој филателији, има за циљ да подигне ниво културне свести у нашем друштву и да укаже на постојање културног и историјског блага које баштине филателисти у својим збиркама. Међутим, ове две полуге немају и не могу да имају смисао без нових излагача и нових истраживача. У том смислу, Савез филателиста Србије ће покренути, у договору с филателистичким клубовима и српским излагачима, одржавање неколико предавања о поменутих темама и покушати да анимира потенцијалне излагаче међу сакупљачима. Салонска филателија, где се све завршава попуњавањем места у албумима и класерима, без сумње је у светлу ширег друштвеног значаја непотпуна и недовршена. Предвиђена је и подршка Савеза у котизацији за учешће излагачима и комесарима на светским изложбама; правилник о тој теми је у припреми и требало би да буде усвојен на скупштини Савеза филателиста Србије ове или почетком следеће године.

У складу са програмом рада новог руководства Савеза филателиста Србије, усвојеног на скупштини у јануару ове године, покренута је иницијатива да се направи база података о члановима Савеза. Иако ово није први покушај да се поменута база чланова направи, верујемо да ће овог пута посао бити успешно реализован. Савез филателиста Србије није никако тајно друштво и недопустиво је да не постоји евиденција чланства. Филателистичка друштва/клубови/удружења увелико раде на овом послу и очекујемо да ћемо до краја текуће године имати комплетан списак чланова.

Уз стручне филателистичке текстове, бројне занимљивости и извештаје са филателистичких догађаја у протеклом периоду, желим вам пријатну јесен.

Уредник часописа *Филателиста*
Владимир Милић

СВЕТСКА ФИЛАТЕЛИСТИЧКА ИЗЛОЖБА У БЕОГРАДУ 2027. ГОДИНЕ

Светска филателистичка изложба биће одржана у Београду 2027. године, саопштила је Пошта Србије.

Да Београд буде домаћин те изложбе аплицирали су Савез филателиста Србије и Пошта Србије и на управо завршеној Светској филателистичкој изложби ЕФИРО 2024 у Букурешту чланови Управног одбора Светске филателистичке организације (FIP – Fédération Internationale de Philatélie) прихватили су тај предлог.

Ратификација те одлуке предвиђена је на ФИП конгресу у децембру ове године у Шангају, а као представник ФИП-а, за консултанта изложбе, именован је Петер Сухадолц (Словенија) уз асистенцију Лигал Натанијела (Израел).

„Поверавањем организације светске изложбе, која ће први пут бити одржана на територији бивше Југославије, Београду је указана част, поверење и обавеза да у оквиру специјализоване изложбе EXPO 2027 постане престоница светске филателије“, навела је Пошта Србије. Истакнуто је да ће Београд имати прилику да покаже своју богату историју и да се представи као отворен, гостољубив град, спремно прихватајући филателисте и љубитеље поштанских марака из целог света.

Светску филателистичку изложбу ће организовати Савез филателиста Србије уз подршку Владе Србије и Поште Србије.

ДИГИТАЛИЗАЦИЈА ЧАСОПИСА ФИЛАТЕЛИСТА

Борис Ступар

Digitization of the "PHILATELIST" magazine

Boris Stupar

Digitization of printed materials has become a key process in the modern world of information. This process involves converting physical documents into a digital format, which provides numerous advantages over traditional print media. Since its first issue in 1949, the "Philatelist" magazine has played a key role in connecting, informing and educating philatelists. With the aim of preserving and sharing its rich heritage, the Union of Philatelists of Serbia, in cooperation with the University Library "Svetozar Marković" from Belgrade, is carrying out the digitization of the "Philatelist" magazine within the "Searchable Digital Library" project.

Дигитализација штампаних материјала постала је кључни процес у савременом свету информација. Овај процес подразумева претварање физичких докумената у дигитални формат, што пружа бројне предности у односу на традиционалне штампане медије. Док су штампани часописи често ограничени тиражом и

географском дистрибуцијом, дигиталне верзије могу бити доступне свима са приступом интернету, што је посебно значајно за савремене истраживаче и ентузијасте. Дигитализација омогућава трајно очување садржаја у дигиталном облику, који се лако може архивирати, копирати и обнављати. Дигитални формати омогућавају брзу претрагу по кључним речима, темама, ауторима и другим критеријумима, што значајно олакшава рад свима који траже специфичне податке о предметима свог интересовања.

ДИГИТАЛНА БИБЛИОТЕКА
ФИЛАТЕЛИСТА
ЧАСОПИС САВЕЗА ФИЛАТЕЛИСТА СРБИЈЕ - БЕОГРАД

Од свог првог издања 1949. године, часопис Филателиста има кључну улогу у повезивању, информисању и едукацији филателиста. Током деценија, овај часопис је постао незаобилазан ресурс који својим читаоцима пружа вредне информације о разноврсним аспектима филателије и колекционарским трендовима. Због широког спектра тема којима се током своје историје бавио, од техничких детаља до културноисторијских контекста који су обележили развој ове хобистичке дисциплине, укључујући бројна истраживања поштанске историје, студије, расправе и коментаре водећих ауторитета српске филателије, часопис *Филателиста* представља незаобилазну фазу у сагледавању еволуције и разумевању српске филателистичке сцене.

С циљем да очува и подели своје богато наслеђе, Савез филателиста Србије, у сарадњи са Универзитетском библиотеком „Светозар Марковић“ из Београда, реализује дигитализацију часописа *Филателиста* у оквиру пројекта „Претражива дигитална библиотека“. Укључивањем у овај пројекат, часопис *Филателиста* се, уз десетине наслова, међу којима су Београдске општинске новине, *Нова искра*, *Глас народа*, *Зора*, *Србадија* и многи други, сврстао у корпус потпуно претраживих дигитализованих историјских новинских текстова на

српском језику, са преко 500.000 страница, које обухватају раздобље од почетка 19. века до данас.

У првој фази дигитализације обрађена су и објављена сва издања часописа *Филателиста* од 1949. до 2002. године, док ће у другој фази бити обухваћен период од 2002. године до данас.

Такође, комплетна дигитална архива часописа *Филателиста* у PDF формату објављена је и на званичној интернет презентацији Савеза филателиста Србије.

<https://philaserbia.org/casopis-filatelista/>

Дигитализација часописа *Филателиста* представља значајну иницијативу за заштиту и промоцију научног, истраживачког и културног наслеђа Србије. Овим процесом осигурано је да важне информације и документи постану доступни и корисни будућим генерацијама, доприносећи развоју и популаризацији филателије у Србији и широм света. Тако се српска филателистичка заједница додатно повезује са глобалном публиком и подстиче међународну сарадњу и размену знања.

Модернизација утемељена на истинским вредностима јесте прави пут. Ово је мали корак. Велики изазови тек предстоје...

РЕЗУЛТАТИ СРПСКИХ ИЗЛАГАЧА НА СВЕТСКОЈ ФИЛАТЕЛИСТИЧКОЈ ИЗЛОЖБИ EFIRO 2024. У БУКУРЕШТУ

На Светској филателистичкој изложби EFIRO 2024. у Букурешту, српски излагачи су остварили следеће резултате:

• **GOLD** (90 points)

SERBIA 1880–1920, Vladimir Milić

• **LARGE VERMEIL** (85 points)

BOSNIA AND HERZEGOVINA 1826–1918 – THE CANCELLATIONS STUDY, Zoran Stepanović

• **LARGE VERMEIL** (85 points)

THE POSTAL HISTORY OF MONTENEGRO 1779–1916, Aleksandar Boričić

• **LARGE VERMEIL** (90 points)

REVENUE OF SERBIA 1855–1915, Nikola Ljubičić

• **87 points**

PETERWARDEIN IN THE PRESTAMP PHILATELY 1771–1850, Ivan Tangl

• **79 points**

POSTCARDS OF SHS BOSNIA, Boris Vlajnić

АУСТРИЈСКИ КУРИРИ И КОНЗУЛАРНА ПОШТА У БЕОГРАДУ 1792-1869. ГОДИНЕ

Драгољуб Јовановић

AUSTRIAN COURIERS AND CONSULAR POST IN BELGRADE 1792-1869.

Dragoljub Jovanović

By issuing the Firman in 1792, the Porte made it known to all authorities and menzilhane (post stations), between Belgrade and Constantinople, that they were obligated to provide horses and shelter to the Tatars who were in the service of Austria. Similar measures were taken by Austria on its territory (Magistrate of Zemun - 1792. fasc.7). This article deals with the history of the Austrian consular post in Belgrade until the end of 1869.

Издавањем Фермана 1792, Порта је дала до знања свим властима и мензуланама између Београда и Цариграда да су у обавези давати коње и склониште татарима који се налазе у служби Аустрије. Сличне мере је предузела и Аустрија на својој територији (Земунски магистрат - 1792, фасц. 7).

Од 1752. до 1792. пошта кроз Србију ишла је Цариградским друмом, где су станице биле: Београд – Цвајбрикен (?) – Гроцка – Колари – Касабаса Паланка (Смедеревска Паланка) – Баточина – Јагодина – Параћин – Ражањ – Алексинац – Ниш – Мустафа Паша Паланка (Бела Паланка) – Пирот – Цариброд, и даље за Софију - укупно 41 немачка миља (1 немачка миља = 7.420 метара).

Пошта из Аустрије доношена је до Земуна аустријском управом, преношена преко Саве у Београд. Ту су је преузимали турски татари, који су је преносили за Цариград. Сва пошта за Србију, која је била искључиво трговачког карактера, приспевала је у Београд адресирана на београдске трговце, који су је даље слали по Србији примаоцима, користећи своје приватне везе.

Први српски устанак пореметио је курирску службу преко Србије. Због тога се пошта преносила преко Босне и Космета. Ради успостављања везе са Турском, припремајући терен за каснији напад на Русију, Наполеон је успоставио поштански саобраћај: Љубљана – Костајница – Бања Лука – Травник – Сарајево – Фоча – Пљевља – Пријепоље – Сјеница – Нови Пазар – Вучитрн – Косово Поље – Приштина – Скопље – Пловдив – Цариград.

По завршетку Другог устанка (1816), обнавља се поштански саобраћај турских татара на Цариградском друму у Србији, преко турских мензулана - у Београду, Паланци и

Јагодини. Имајући у виду да је Србија била у вазалном односу према Порти, тек после 1821. на Цариградском друму почињу да се појављују и српске мензулане, које су биле у обавези да пружају потребне услуге турским татарима који преносе аустријску курирску пошту.

Хатишерифом из 1830, па Ферманом из 1833, Србија добија већу аутономију, што користи кнезу Милошу да уреди поштанске односе са Аустријом и укине бесплатно давање услуга турским татарима.

Књаз је од 1833. увео да се у мензуланама наплаћује такса од 30 пара за коња и сат јахања. Аустрија отвара у Београду 1836. свој генерални конзулат и одмах по његовом отварању, уместо турских татарара, курирску службу обављају аустријски.

У то доба у Србији нема јавне поштанске службе. Трговачка писма преносе татари на бази приватног споразума с поштиљеоцима. Углавном су се користили аустријски татари, а не домаћи. Разлози су били једноставни: бржи и сигурнији пренос, јефтиније тарифе и, кључно, то што је Аустрија преко свог конзулата у Београду била једина могућност да Србија обавља свој међународни поштански саобраћај. Аустријски татари су се налазили у Алексинцу, где су примали пошту из Цариграда. У случају да су се сви налазили на путу, пошта је тада отпремана редовним српским поштанским везама.

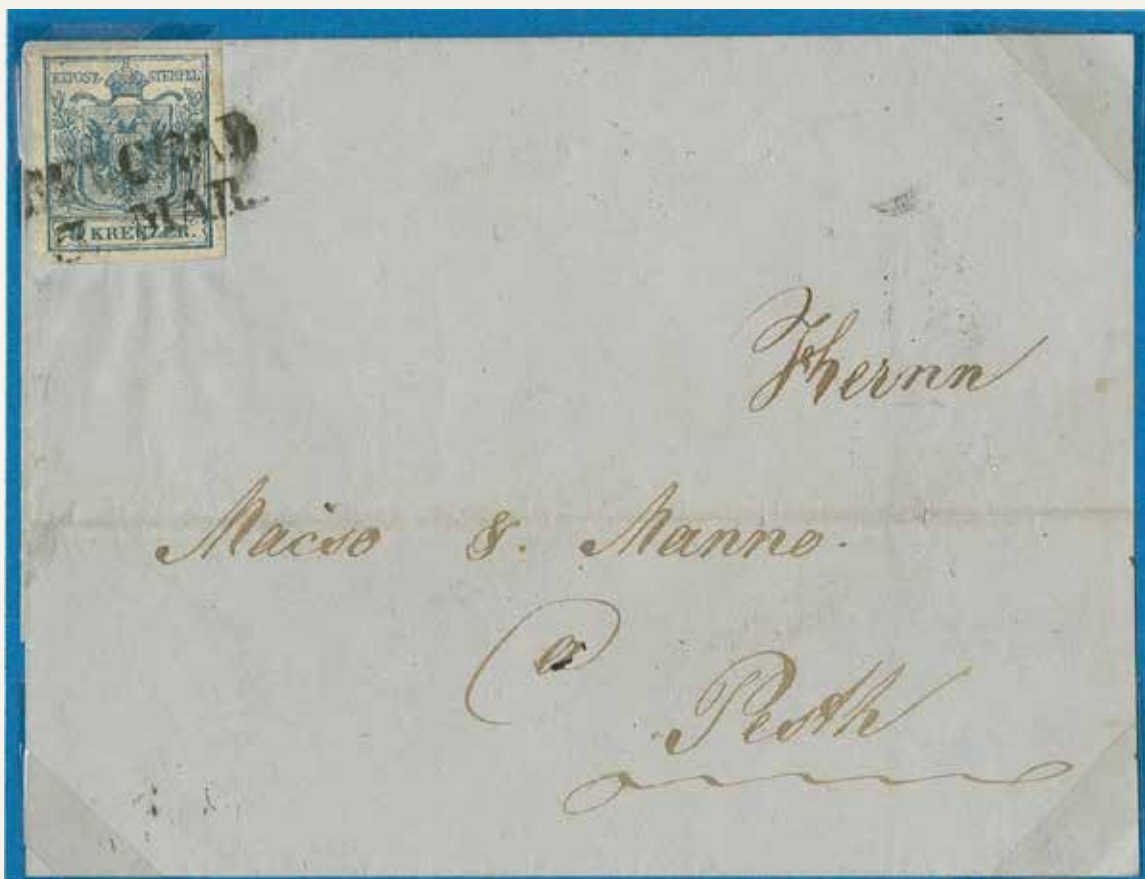
Аустријски конзулат је нотом од 26. јуна 1841. године обавестио Попечитељство иностраних дела да намерава отворити своју пошту у Београду при конзулату. Без обзира на све протесте Србије, Аустрија је отворила конзуларну пошту у Београду 1. августа 1841. (по новом календару).

Пети јул 1850. – Писмо франкирано првим штампањем 3 x 1 кр. (у реткој розебраон боји) и 6 кр. (у браон боји), упућено из Београда за Беч. Најзначајнији објекат са аустријским маркама послат из аустријске конзуларне поште у Београду (збирка Предрага Антића)

Ово отварање конзуларне поште у Београду није успоставило поштански саобраћај између Србије и Аустрије; овиме је само створена могућност да пошта из Аустрије за Србију, посредовањем ове конзуларне поште, буде у Београду предата поштанском систему у Србији. У Београду се тако приспела пошта испоручивала од стране службеника аустријске конзуларне поште, при чему се наплаћивала и поштарина за рачун аустријске поште. Слање писама из Србије за Аустрију било је могуће једино преко аустријске конзуларне поште у Београду, где су опет трговци из Београда били посредници између пошиљалаца из унутрашњости Србије и конзуларне поште.

Имајући у виду колико се нарушавају уставна права грађана Србије, колика је политичка и економска важност, Илија Гарашанин је у више наврата интервенисао код аустријског конзула у Београду. Тражено је да се укине доминација аустријске конзуларне поште и да се уведе поштански договор између Србије и Аустрије. Пошту кроз Србију, од Београда до Алексинца, преносиће само српски татари, а аустријски татари ће пошту предавати у Београду и преузимати у Алексинцу за даљи пренос према Цариграду. Тражено је да пошта у Београду преузима све пошиљке директно од аустријске поште у Земуну.

1851. – Писмо франкирано марком 9 кр., упућено из Београда за Пешту, поништено дворедним жигом Београд, долаз Пешта на полећини (збирка Предрага Антића)

Како је аустријска конзуларна пошта у Београду била под директном управом аустријске поште у Цариграду (управа је 1851-1854. била премештена у Беч, а од 1854. до 1. маја 1866. у Темишвар), петог септембра 1850. поверенику Министарства спољних послова Србије Николајевићу, у Цариграду, упућена је нота да обавести Али-пашу да ће српска власт

аустријску конзуларну пошту сама укинути. Србија се позивала на одлуку Свиштовског мира да је дозвољено куририма страних земаља да преносе званична писма своје земље, али да не примају и испоручују приватна писма трговцима у Србији. Нота предлаже да се образује комисија која би уредила споразумно узајамни поштански саобраћај на основу већ припремљеног пројекта. Ако до овог споразума не дође, предузеће се мере за очување државног суверенитета Србије. Наредиће се да се ниједно приватно писмо у Србији са аустријске конзуларне поште не може примити нити послати. Нажалост, опет је дошло до одлагања и одуговлачења од стране аустријских власти.

Десети мај 1869. – Писмо франкирано 2 x 15 кр., упућено из Београда за Перт у Шкотској, реадресирано у Лондону, где је дофранкирано за даљи транспорт за Париз британском марком од 1 шилинга (збирка Предрага Анђића)

На основу података из 1850. о пошти из Цариграда за Србију и Аустрију, било је дозвољено поштама у Србији да преузимају приватну пошту, што се обављало на следећи начин.

- Сваког понедељка у Алексинац је приспевало из Цариграда до шест бисага, које су биле запечаћене печатом аустријског конзулата у Цариграду.
- Унутар ових бисага налазио се потребан број торби са пакетима поште.
- Торбе са пошиљкама за Земун и Беч нису отваране, што је супротно Уредби о кађењу пошиљки у карантинима, тј. да се писма појединачно у карантину дезинфикују. Затворене торбе су се бушиле, кадиле и поново враћале у бисаге. Бисаге су печећене карантинским печатом. У татарски списак размене пошиљки тога дана уношен је број торби, не и бисага, и враћан татарину као потврда пријема поште за даљи пренос.
- Торбе са пошиљкама које су гласиле на конзуларну пошту у Београду отварале су се и писма су се појединачно кадила у Алексиначком карантину. По обављеној дезинфекцији, писма су враћана у исте торбе, које су се, незатворене, предавале Алексиначкој пошти.
- Пошта је приватна писма зарачунавала се 20 пара за писмо и отпремала их редовним везама за Београд.

- По приспећу, београдска пошта је све пошиљке предавала аустријској конзуларној пошти, која их је даље отпремала до одредишта у Аустрији, а пошта адресована за унутрашњост Србије предавана је пошти у Београду, која их је слала користећи поштанске линије Србије.

1868. – Српске новине Пастир послате из Београда за Аустрију аустријском конзуларном поштом, франкирано 2 кр. (издање 1867) за наплату тисковине у међународном саобраћају (збирка Предрага Антића)

Поштарина се у Конзуларној пошти наплаћивала на следећи начин.

а) Пошиљалац из Србије је плаћао поштарину до Београда (20 пара), а од Београда до места испоруке у Аустрији прималац. У случају да се пошиљка није могла испоручити, враћана је назад, па се поштарина за рачун Аустрије наплаћивала од пошиљача. Новац за ову врсту пошиљки слат је пошти у Београду, која је овај приход предавала аустријској конзуларној пошти.

б) Званична и дипломатска пошта се преносила бесплатно. Исто се поступало и с пошиљкама из Солуна и Сереса.

У децембру 1850. направљен је нови пројекат који је регулисао поштански саобраћај између Србије и Аустрије и обављао се између пошта у Београду и Земуну. Пошта за Земун полазила би из Београда сваког дана у 8.00 и 14.00 сати, док би из Земуна за Београд кретала у 11.00 и 17.00 часова сваког дана.

- За писма која би ишла само за Земун, поштарина је припадала београдској пошти. Писма

до шест грама тежине наплаћивала су се 20 пара, а преко шест грама, један грош. Земунској пошти би припала поштарина за пошиљке за Београд.

- Кад су у питању била писма за иностранство, наплаћивана је поштарина земље отпреме, као и поштарина за земљу у коју се шаље. Ова поштарина би се касније обрачунавала између те две земље.

- Пошиљке за које се поштарина није могла наплатити ни од пошиљаоца ни од примаоца, приликом обрачуна третиране су као готов новац.

- Услови пријема и отпреме аманета у поште обе земље били су једнаки.

- Званичне пошиљке су ослобођене поштарине.

- За пошиљке других земаља које би користиле услуге транзитне земље, свака земља би наплаћивала од заинтересоване стране поштанске управе одговарајућу поштарину.

- Укинута је такса од једне крајцаре за испоруку сваке пошиљке у Београд која се наплаћивала од примаоца.

Министарство трговине Аустрије је 3. јула 1852. издало наредбу конзуларној пошти у Београду да не прима на пренос српску пошту за Турску, да не преноси српску пошту из Турске, нити да се меша у унутрашњи поштански саобраћај Србије.

Србија је дала предлог Аустрији да се за размену пошиљки између Србије и Аустрије успоставе и следеће релације: Митровица Мачванска – Митровица Сремска; Шабац–Кленак; Смедерево–Ковин и Текија–Оршава, што је и учињено 1859. године.

Тек на основу конвенције између Србије и Аустроугарске, потписане у Пешти 2/14. децембра 1868, конзуларна пошта у Београду укинута је 1. октобра (по новом календару) 1869. године (36.XXII, стр. 93).

Поштарина за пошту послату из Србије за Аустрију преко аустријске конзуларне поште у Београду од отварања 1. августа 1841. до затварања 1. октобра 1869. (Ферцхенбауер, стр. 62/64).

За растојање се употребљавала 1 аустријска миља = 7.586 метара. Ово обрачунавање по растојању укинута је 1. јануара 1866. За тежину се употребљавао 1 лот = 17,5 грама.

	1. јун 1850.	1. новембар 1858.	1. јануар 1866.
Писмо до 10 аустријских миља: погранична зона – места као Земун, Ковин	3 кр.*	5 кр.	5 кр.
Писмо 10–20 аустријских миља: Темишвар	6 кр.	10 кр.	5 кр.
Писмо послато било где унутар Аустроугарске царевине	9 кр.	15 кр.	5 кр.
Новине	0,6 кр.	1,05 кр.	1 кр.
Штампане ствари	1 кр.	2 кр.	2 кр.
Мустре и огласи	50% од поштарине са писма од 2 лота		
Препорука	6 кр.	10 кр.	10 кр.
Повратни рецепис	6 кр.	10 кр.	10 кр.
	*кр. – крајцара		

У периоду 1850–1854. аустријска конзуларна пошта је поштарину углавном наплаћивала маркама, док су се у периоду темишварског режима, 1854–1866, марке ретко употребљавале, углавном се плаћало у готовини, с рукописним ознакама наплаћене поштарине.

Новине које су ишле из Србије за Аустрију и Мађарску, поред поштанске марке од 2 кр. имале су и аустријску новинску таксену марку од 2 кр., а од 1868, мађарску.

Српске новине број 115, од 16. септембра 1869, донеле су проглас о укидању аустријске поштанске станице у Београду и нове поштанске тарифе.

- За писмо тежине до пет драма, за Аустрију, наплаћивала се поштарина од седам кр. или 35 пара.

- За новине и штампане ствари за Аустрију до 12 драма поштарина је била две кр. или 10 пара.

- За писмо тежине до пет драма, за Мађарску, наплаћивала се поштарина од пет кр. или 25 пара.

- Поштарина за новине и штампане ствари за Мађарску била је иста као за Аустрију.

- Поштарина за Софију, за писмо до пет драма, била је 50 пара.

- Поштарина за земље аустријског Леванта (Константинопољ и сл.) била је 75 пара или 15 кр.

- Поштарина за штампане ствари и новине до 12 драма тежине наплаћивала се 15 пара или три кр, а за сваких додатних пет драма наплаћивала се поштарина као за обично писмо.

Максимална дозвољена тежина за новине била је 75 драма.

- Препорука се наплаћивала 40 пара или 10 кр.

- Повратни рецепис се наплаћивао 40 пара или 10 кр.

- Посебна испорука се наплаћивала 75 пара или 15 кр.

Пошта са Аустријом и Мађарском размењивала се на следећим постајама:

Београд–Земун

Шабац–Кленак

Смедерево–Ковин

Градиште–Басијаш

Текија–Оршава

Овај уговор је остао на важности све до 1907, а замењен је са два одвојена уговора, једним с Аустријом, а другим с Мађарском.

БИБЛИОГРАФИЈА:

1. Никола Гулан, ПТТ Архив 1, стр. 39–53.

2. Др Велимир Сокол, ПТТ Архив 7, стр. 53–87.

3. Тривун Теслић, ПТТ Архив 20, стр. 227–256.

4. М. Р. Рашић, стр. 225–242.

5. Др В. Кардош, стр. 341–355.

6. Државни архив Србије, О. Нр 83/844, Но. 26 (7772'54–18), Р. Но. 262/840, И. Н. И. 1164/841, ПТТ.9433/54/27, Но. 89/49, И. Ф. 753, И. Ф. И. 1853, И. Ф. Но. 18, И. Ф. И 86а, Р. Но. 55, О. Но. 65, И. 3932/56, Но. 1753/56, Но. 4028/858.

писмо, по коме лимитирану је марка са које су изи-
шле са свих страна пре то што је марка приме-
њена на писмо. Тако у консуларне марке нису ретко
највише на писмама и сл. односно воде нису се веома често

СТУДИЈА СРПСКЕ ПОШТЕ ИЗ ДРУГЕ ОКУПАЦИЈЕ АЛБАНИЈЕ 1915. ГОДИНЕ [4]

Проф. др Милан Радовановић

A STUDY OF THE SERBIAN POST FROM THE SECOND OCCUPATION OF ALBANIA IN 1915 [4]

Prof. dr Milan Radovanovic

In the summer of 1914, Serbia helped Essad Pasha Toptani take power in Albania, because one of the official war goals of the Kingdom of Serbia in the First World War was Serbia's access to the Adriatic Sea through northern Albania. In the summer of 1915, the Serbian army intervened in Albania to protect Esad Pasha's regime. On that occasion, Serbian post offices were established in Tirana, Elbasan, Ćukus and Podgradac. At the end of 1915, the Serbian army crossed Albania again, retreating in front of German, Austro-Hungarian and Bulgarian forces. In this paper, the Serbian Post from the period of the second occupation of Albania will be presented using Serbian postage and censorship marks, Serbian stamps and Serbian postal stationeries and military postcards in the observed time period.

На следећим сликама дата су два писма – даљи предмет анализе.

Слика 44. Насловна страна и део полеђине писма

На Слици 44 дато је писмо франкирано са две поштанске марке од по 5 пара упућено из Елбасана (српски поштански жиг Елбасана од 6. 10. 1915. године) **без адресе** примаоца, са српским троредим жигом са именом места „ПРЕГЛЕДАЛА / ВОЈНА ЦЕНЗУРА / ЕЛБАСАН“. На полећини овог писма налази се српски поштански жиг Ћукуса са датумом 12.10.15. (???) **Како је писмо без адресе стигло до Ћукуса, где је цензурирано?**

И на Слици 45 дато је практично исто писмо, франкирано са 10 пара (2 x 5) упућено из Елбасана (српски поштански жиг Елбасана од 21. 10. 1915. године) **без адресе** примаоца, са српским троредим жигом са именом места „ПРЕГЛЕДАЛА / ВОЈНА ЦЕНЗУРА / ЕЛБАСАН“. И на полећини овог писма налази се српски поштански жиг Ћукуса са датумом 26.10.15. Питање је како је **писмо без адресе цензурирано у Ћукусу**.

Слика 45. Насловна страна и део полећине писма са поштанским жигом поштанске станице Ћукус
Писмо упућено из Моласа франкирано албанском марком од октобра месеца 1915 године (рукописно испод жига)
упућено за Ћукус са цензурним жигом „ПРЕГЛЕДАЛА / ВОЈНА ЦЕНЗУРА / ЋУКУС“ љубичасте боје дато је на следећој
слици.

Слика 46. Насловна страна и полећина описаног писма за Ћукус

Слика 47. 1915 (27.8.) Друга владавина Есад-паше, писмо франкирано са 40 па. и послато из Каваје
(нетачно датирано 27.8.14) у Елбасан (29.8), са српским цензорским жигом.

Следећу групу која је предмет анализе представљају писма која су франкирана и албанским и српским маркама, жигосаним и албанским и српским поштанским жиговима.

Слика 48. Писмо без адресе и без цензуре, франкирано и албанским „Skenderbeg“ (20 + 10 пара) и српским маркама „Краљ Петар са капом“ (10 + 15 пара). Службени жиг Моласа са звездом.

Слика 49. Препоручено писмо упућено из Тиране 25. 10. 1915. године (српски поштански жиг), франкирано комбинацијом српских марака „Краљ Петар са капом“ (2 x 25 + 30 пара) и једном албанском „Skenderbeg“ марком, упућено за Елбасан („Elbasane“?), са српским пријемним жигом Елбасана (28. 10. 1915) и српским троредим цензурним жигом „ПРЕГЛЕДАЛА / ВОЈНА ЦЕНЗУРА / ЕЛБАСАН“.

Слика 50. Препоручено писмо упућено из Моласа 28. 10. 1915. године (датум дописан руком), франкирано комбинацијом српских марака „Краљ Петар са капом“ (10 + 30 пара) и албанском „Тарабош“ марком од 10 пара, упућено за Ћукус са српским пријемним жигом Ћукуса (28. 10. 1915) и српским троредим цензурним жигом „ПРЕГЛЕДАЛА / ВОЈНА ЦЕНЗУРА / ЋУКУС“. Без долазног српског поштанског жига Ћукус.

Слика 51. Писмо упућено из Елбасана за Пекин (Pequin) са две поштанске марке: српском и албанском. Српска поштанска марка „Краљ Петар са капом“ (10 пара) поништена је српским поштанским жигом Елбасана (26. 11. 1915, по јулијанском календару, одн. 9. 12. 1915, по грегоријанском календару), док је албанска поштанска марка (друго издање „Тарабош“ 20 пара) жигосана албанским поштанским жигом „Zyra e Telegrafvet / Elbasan“ (9.12.15). На писму је и долазни поштански жиг Пекина (8.01.16). То значи да је време путовања овог писма, узимајући у обзир само датуме албанских жигова као меродавне, било од 9. 12. 1915, па до 8. 1. 1916, односно месец дана. Растојање између Елбасана и Пекина је око 25 км (Слика 52). Наравно, следи питање да ли је за пренос пошљке у место удаљено 25 км **пошребно месец дана!**

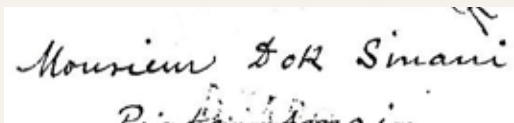
Слика 52. Растојање између Елбасана и Пекина (ваздушна линија)

Пратећи продајни текст из једне аукционе куће:

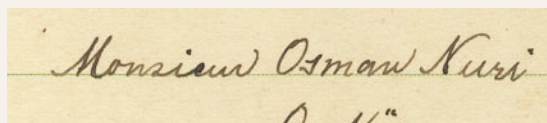
„1915 **SERBIA**n Occupation & Middle Albania provisional cover franked **SERBIA** 10pa with bilingual 'Elbassan 26.11.15' cds, then 2nd issue Tarabosch 20pa tied by 'Zyra e Telegrafevet / Elbasan / 9.12.15' cds, & finally arrival cds of 'Pequin / Shqipenie / 8.1.16'. Extremely rare mixed franking usage.“

Једноставним поређењем франкатура писама са слика 48, 49, 50 и 51 у унутрашњем поштанском саобраћају Албаније уочавају се **неприхватљиве разлике**. Коришћене франкатуре албанских марака су 30 пара (20 + 10), 20 пара, 10 пара и 20 пара, док су франкатуре српских марака 25 пара (10 + 15), 80 пара (2 x 25 + 30), 40 пара (10 + 30) и 10 пара респективно. (???)

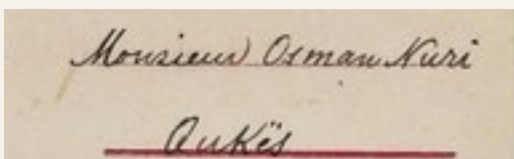
Током анализе до сада приказаног поштанског материјала уочено је да је неколико писама где је адреса исписана ручно писала иста особа, без обзира на то што су имена прималаца поште била различита и што је место прималаца такође било другачије. На следећим сликама дати су упоредо ови визуелни подаци. Без обзира на то што се нека имена јављају и више пута (Осман Нури, Зеф Калиси, на пример), најбољи показатељ је свакако реч *Monsieur* која се јавља осам пута и где је поклапање несумњиво. Другим речима, **пошиљалац** писма је била **иста особа**.

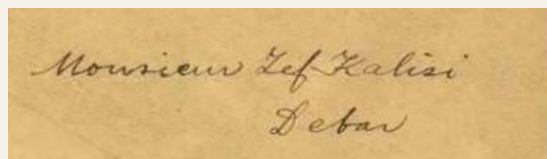
Са Слика 5

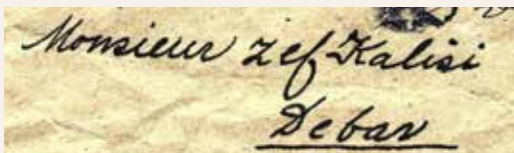
Са Слика 7

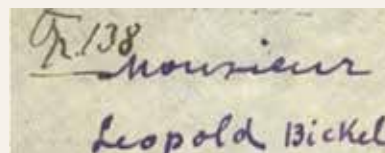
Са Слика 14

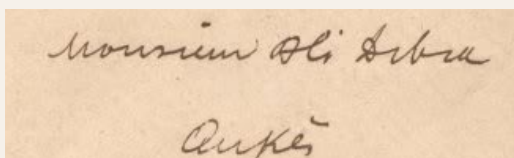
Са Слика 33

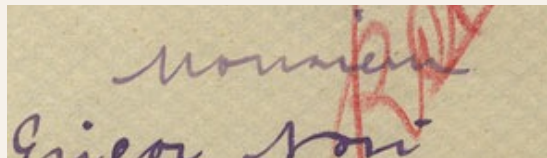
Са Слика 35

Са Слика 53

Са Слика 35

Са Слика 53

Слика 53. Исецци са рукописним адресама примаоца поште

После свега изнесеног, уочавају се и практично исти модели писама са српским маркама:

- са десет српских поштанских марака (сл. 24, 31, 32) – Слика 54;
- са четири поштанске српске марке (сл. 41, 42, 43) – Слика 55; и
- са две српске поштанске марке (сл. 44 и 45).

Слика 54. Писма са десет српских марака

Слика 55. Писма са по четири српске поштанске марке

Оно што посебно изазива пажњу јесте и чињеница да неки од наведених примера ових писама, поред описа аукционих кућа, имају и атест од чак четири атестатора. Код неких од њих дат је опис примерка поштанске историје, уз навођење имена атестатора, што се у овом тексту наводи само као пример без имена атестатора.

Ова анализа може се завршити следећим комерцијалним писмом (Слика 56).

*Писма, по моме мишљењу је марка са Које су били
чи саставом са свих страна - то је тако и марка...*

*по доста убавим и вредним, то мије мора бити саставно
у складу са...*

Слика 56. Комерцијално препоручено (RECOMM.) писмо бр. 138 (ћирилицом), франкирано са 30 пара (2 + 2 + 2 + 2 + 1 + 1 + 15 + 5 пара) српским поштанских марка „Краљ петар са капом“ и претиснутих са „ЕЛБАСАН“, упућено из Елбасана за Охрид. Прецртана адреса „Охрид“ и испод дописано ћирилицом „Елбасан“, а са стране латиницом „Elbasan“ – враћено за Елбасан. (?) Посебно је интересантна адреса примаоца овог препорученог писма: „Leopold Bickeli, Ochrida“.

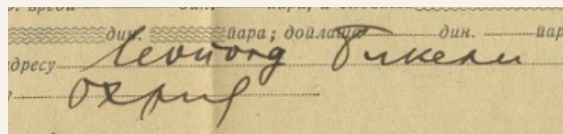
Опис овог примерка из једне аукционе куће:

„1915 (28.9) registered cover paying 30 para with **SERBIAN** adhesives (2x1pa, 4x2a and single 5pa 15pa), sent from Elbasan to Ohrid and returned to Elbasan (1.10), all cancelled by linear 'Elbasan' postmarks used by the posts of the second **SERBIAN** occupation of Albania, with **SERBIAN** censor markings, fine example of the civilian mail during the SERBIAN Occupation, rare (Atest).“

Слика 57.

Ово писмо прати и српски образац „Потврђење пријема“ препорученог писма од 26. 9. 1915, под Бр. 138, са адресом примаоца „Леополд Бикели, Охрид“ (све ћирилицом) и текст: „За пошиљку – 10 пара“ и „За препоруку – 20 пара“. На потврди се налази и текст „ЕЛБАСАН“ и у потпису „(?)Симић“ (ћирилицом).

Слика 58. Издвојена адреса Леополда Бикелија (ћирилицом)

Опис овог примерка из једног аукционог каталога:

Појава имена Леополда Бикела изазвала је асоцијацију на живот и рад контроверзне - оспораване и хваљене личности Ота Бикела (Otto Bickel), који ће се укратко изложити.

Ото Бикел је рођен 4. новембра 1862. године у Епингену (Eppingen), а преминуо је 5. јула 1946. у Минхену. Године 1890. отворио је прву продавницу марака у Минхену. После женидбе, 1892. године, преместио се у Сан Марино, где се и даље бавио филателијом, промовисао марке Сан Марина и издавао филателистички часопис *The San Marino Philatelist*, на три језика, касније под називом *San Marino Postal*. Априла 1892. године оженио се са Леони Бергер (Leonie Berger). Године 1893. путовао је са својом женом у Црну Гору, где је на Цетињу на име своје жене отворио филателистичку радњу (слике 58 и 59). После три године, ова радња је затворена. Аутор је великог броја чланака о филателији. Ото Бикел је веома често путовао: 1904. за Црну Гору, фебруара 1905. за Софију, 1909. за Београд, априла 1910. за Крит, а 1914. године за Албанију. Специјализована подручја његовог филателистичког интересовања и рада била су подручја Албаније, Исланда, Крита, Лихтенштајна, Монака, Црне Горе и Сан Марина (15). Од стране Сан Марина Бикел је био високо вреднован, тако да је поводом 120. годишњице прве марке Сан Марина једна од четири марке заслужних људи била посвећена њему (Слика 60). О животу и раду Ота Бикела и његове супруге топло се препоручује чланак Х. Дица (H. Dietz) (12).

Слика 59. Према Дицу (12)

Слика 60. Писмо Ота Бикела из периода 1893-1896, упућено из Цетиња за Праг

Слика 61.

Враћајући се на комерцијално препоручено писмо и српски образац „Потврђење пријема“ препорученог писма од 26. 9. 1915, под бр. 138 (сл. 56, 57 и 58), не може се избећи асоцијација између имена на адреси примаоца – Леополд Бикели и имена његове супруге Леони Б(икел) Бергер. Тим више што је нађено комерцијално писмо исте фирме упућено из Елбасана 1914. године, поништено одговарајућим албанским поштанским маркама – без адресе.

Слика 62.

После изложеног, као први кандидат за овако „урађене“ примерке поштанске историје српске окупације Албаније у 1915. години је Ото Бикел. Тим више што се у Немачкој, у листу *Beiblatt der Fliegende Blätter* од 4. фебруара 1916. године налази оглас Ота Бикела у доњем десном углу (Слика 63), о продаји поштанских марака, где се на првом месту налазе поштанске марке Албаније, поред марака Сан Марина, Крита, Црне Горе и Србије.

Слика 63.

6 Albanien	1.20	Ath. Kreta	
10 S. Marino	5.—	2. sehr Post	
10 S. Marino	1.—	eingetragen	
21 Kreta	6.50	wurden sehr	
14 Kreta	1.—	Alle gest. mit	
26 Kreta	4.25	verschieden	
12) alte Non-	1.20	Edelst viele	
42) Tenegro	6.—	Monate	
42 Serbien alte	6.—	dagewesen!	
		Parte extra	
		unter 21 50,—	
Otto Bickel (gegr. 1890) München 1914.			

Слика 64. Увећани оглас Ота Бикела

Познате, већ наведене чињенице, јесу да је са својом супругом имао филателистичку радњу на Цетињу у периоду од 1893. па до 1986. године, као и да је током 1914. године био у посети Албанији. Сви наведени примерци у овом раду су из 1915. године, годину дана после боравка Ота Бикела у Албанији. Уколико је Ото Бикел био идејни творац ових наведених примерака, онда је морао да има помоћ од стране српских војних снага (поштара, цензора). Томе иде у прилог и ћирилично писмо присутно на сликама 56, 57 и 58. Томе такође иде у прилог и велики број приказаних оригиналних примерака српских поштанских жигова (Тиране, Елбасана и Ђукуса) и цензурних (Елбасана и Ђукуса) жигова. Чињеница је, такође, да на низу приказаних примерака налазимо и учешће албанске стране у послу прављења оваквих примерака поштанске историје, изражено албанским поштанским жиговима и албанским поштанским маркама. Низ уочених проблематичних примерака поштанске историје током разматраног периода не одговарају знању и реномеу Ота Бикела и може се рећи да су крајње аматерски и алкаво урађени.

У даљем разматрању могућих твораца ових материјала у свом раду, Х. Диц (12) помиње да је прву филателистичку радњу у Црној Гори на Цетињу отворио Васо Радовановић, 1902. године, тако да би, поред брачног пара Бикел и њихових евентуалних помагача са српске и албанске стране, и наведени Васо Радовановић могао да буде кандидат за место творца овог материјала. Говорећи о Бикелу, према Дицу (23, 24):

„Бикел је у Минхену и следећих година добијао црногорске целине преко својих повереника у црногорској престоници [...] Именом Бикел користили су се и фалсификатори, па се налазе карте лажно адресоване на Бикела. То су биле најчешће празне неисписане услужно жигосане целине, које се лако налазе у већим количинама...”

Наведени став X. Дица који се односи на поштанску историју Црне Горе, могао би се проширити и на подручје Албаније.

Наравно, може се претпоставити да су елементи српске поште (целине и обрасци, српски поштански и цензурни жигови), остали или украдени у Албанији, и на овај начин коришћени.

У прилог постојања „помагача“ у Албанији су и два (од више) писма упућена Бикелу 1913. године из Албаније за Минхен.

Слика 65.

АНАЛИЗА

Овај рад писан је, а учињена анализа вршена на основу података низа примерака аукционих кућа које се продају преко интернета и примерака које поседује аутор овог текста. Објекти поштанске историје током друге окупације Албаније од стране Србије су веома високо вредновани (како филателистички, тако и финансијски). Током анализе коришћено је више критеријума:

- датуми коришћења српских поштанских и цензурних жигова;
- франкатуре на анализираним поштанским објектима;
- пут поштанских пошиљака;
- време путовања поштанских пошиљака;
- поштански објекти са адресом примаоца и без ње;
- коришћени рукопис на анализираним поштанским објектима;
- време коришћења оригиналних српских жигова и претисака са именом места на поштанским објектима; и друго.

Резултат оцена датих у тексту по овим критеријумима далеко највећим делом указује на недозвољено „филателистичко обликовање“ у циљу стицања материјалне користи. Оно што је сасвим сигурно јесте чињеница да су у периоду од јуна 1915. па до јануара 1916. године у Албанији коришћене:

- оригиналне српске поштанске целине;
- оригинални српски поштански обрасци;
- оригинални српски поштански жигови Тиране, Елбасана, Подградаца и Ћукуса, укључујући и жиг „Тирана / поштанска упутница“;
- оригинални српски трореди цензурни жигови са именом места Тиране, Елбасана и Ћукуса.

Оно што није сигурно и што са једне стране изазива радозналост, а са друге стране потребу да се нађу егзактни одговори, јесте питање ко је творац поштанских објеката са неадекватним и неодговорним коришћењем српских целина и образаца, поштанских марака и поштанских и цензурних жигова.

Засада нема одговора на ово питање.

После свега изнесеног о другој окупацији Албаније од стране Србије 1915. године, може се, нажалост, констатовати само да има више питања него одговора.

ЛИТЕРАТУРА

1. Rašić, R. M., *The Postal History and Postage Stamps of Serbia, Collectors Club Handbook, The Theodore E. Steinway Memorial Publishing Fund*, 1979.
2. https://sh.wikipedia.org/wiki/Srpska_okupacija_Albanije.
3. Весић, Г., „Албанац који је помогао Србима да се повуку преко Албаније, платио главом због сарадње и сахрањен на српском гробљу“, *Политика*, 25. новембар 1918.
4. Митровић, А., *Србија у Првом светском рату*, Српска књижевна задруга, Београд, 1984.
5. Ђоровић, Л., „Војна интервенција Србије у Албанију 1915. у успостављању и чувању Есад-пашиног режима, Република, 604-607.
6. Вуковић, Р. М., *Каталог Целина југословенских земаља, том I/1, Србија 1873-1921*, Београд, 2000.
7. Мићовић, В., *Србија 1804-1918. Историја, пошта и жигови*, Београд, 2003.
8. Deroko, E., *Die Poststempel von Serbien 1840-1921, Die Postmarke, Wien*, 1936.
9. Вишацки, В., „Војне цензуре 1876-1945“, *Филателиста*, 219-220, 1995.
10. Тодоровић М. Ч., „Повлачење на Крф“, *Календар за просту 1917. годину*, Државна штампарија Краљевине Србије, Крф, 1916.
11. Недић, М., *Српска војска и солунска офанзива*, Напредак, Београд, 1932.
12. Dietz, H., „Pionier und Geschäftsmacher Otto Bickel in Montenegro“, *Südost – Philatelie*, 72, 2001.
13. Gaudenyi, T., приватна комуникација.
14. Claus, J., приватна комуникација.
15. Beston, B., „Messrs. Kiderlen & Bickel - Friends or Foe“, *Postal Stationery Collector*, Volume 11, No 2: Issue No 42, August 2005 (<http://postalstationeryaustralia.com/wp-content/uploads/2017/07/psc42aug05.pdf>).
16. Anonimus, „Über sie San Marino Spekulation“, *Deutsche Briefmarken-Zeitung*, III Jahrgang, No. 4 (1. јануар 1893).
17. Hörter, Ch., „Er hinterließ Spuren in der Philatelie - Ein Beitrag zur Geschichte der Philatelie. Otto Bickel (1862-1946)“, *Philatelie*, juliol/agost 2006.
18. Anonimus, *Otto Bickel i la seva iniciativa postal de 1893*, *Papers de Recerca Històrica* 6, klimmeck.de.
19. Diesveld, J., *Postzegels fluisteren, een briefkaart vertelt* (www.noviopost.nl).
20. Arrevad, J., Eldrup, E., *Philatelic cards and covers: Stamp dealer Otto Bickel, Germany* (https://www.nfvskandinavie.com/resources/Artikelen/ijsland/IJS_0016.pdf).
21. Simonazzi, E., *Philatelic Trade in Nineteenth Century Italy* (<https://www.posthornmagazine.com/wp-content/uploads/2019/03/00Simonazzi.pdf>).
22. Lang-Valchs, G., *Otto Bickel y su iniciativa postal de 1893, Otro episodio de la historia postal andorrana*.
23. Dietz, H., „Омо Бикел у Црној Гори“, *Филателиста*, бр. 248, децембар 2001.
24. Dietz H., „Омо Бикел у Црној Гори“, *Филателиста*, бр. 249, фебруар 2002.
25. https://thumbs.worthpoint.com/zoom/images1/1/0412/08/albania-1915-serbian-occupation_1_b0908c5fa1b9b3a89b689211e791f143.jpg
26. https://www.nfvskandinavie.com/resources/Artikelen/ijsland/IJS_0016.pdf
27. Станковић, Ђ., *Nikola Pašić i albansko pitanje 1914-1917* (<http://www.ceeol.com/search/article-detail?id=794978>).
28. <http://www.e-archiv.li/print/31000.pdf>

ДОПИСНИЦЕ КРАЉЕВИНЕ СХС И КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ НАМИЈЕЊЕНЕ ИНОЗЕМНОМ ПРОМЕТУ

Дамир Новаковић

Чланак „Дописнице Краљевине СХС и Краљевине Југославије намијењене иноземном промету“ објављена је 2012. године у хрватском часопису *Acta Philatelica Nova*, 2012. Уз сагласност и љубазност Дамира Новаковића и Берислава Первана, објављујемо овај текст у часопису *Филателиста*.

FOREIGN CORRESPONDENCE POSTCARDS OF THE KINGDOM OF S.H.S. AND THE KINGDOM OF YUGOSLAVIA

Damir Novakovic

Between 1921 and 1941 the Kingdom of S.H.S. - renamed the Kingdom of Yugoslavia in 1929 - issued a total of thirteen stationery postcards for foreign correspondence. Four postcards belong to the Kingdom of S.H.S political period, and a further nine were issued during the Kingdom of Yugoslavia. Both groups carry the appropriate inscription. These thirteen items can be further divided into six regular postcards, two special purpose postcards, two pictorial postcards, two postcards for correspondence at concessionary rate, of which one is also pictorial, and – finally – one reply postcard.

Између 1921. и 1941. Краљевина СХС, преименована 1929. у Краљевину Југославију, издала је укупно тринаест дописница намијењених иноземном дописивању. Четири дописнице припадају политичком раздобљу Краљевине СХС, док је осталих девет издано у периоду Краљевине Југославије. Обје врсте носе одговарајуће натписе, а свих тринаест могу се даље подијелити на шест обичних дописница, двије дописнице за посебне намјене, двије дописнице са сликовним мотивима, двије дописнице намијењене кореспонденцији по повлаштеној тарифи, од којих је једна сликовна, и коначно на једну дописницу с плаћеним одговором.

Опћенито речено, југославенске поштанске цјелине, како за домаћу тако и за иноземну употребу, прилично су добро проучене и описане у литератури. На жалост, стручњаци и приређивачи каталога углавном су се ограничили на цијене и навођење података. Такав

је приступ у некој мјери потврдио релативну ријеткост појединих примјерака, али није узео у обзир богату разноликост у упораби тих дописница нити се осврнуо на раздобље њихова оптјецаја и могуће промјене у одговарајућим пристојбама. Сврха је ове студије да с та два аспекта прикаже ту разноликост и да досадашњим и будућим сакупљачима понуди ауторово мишљење о ријеткости или учесталости начина употребе иноземних дописница. Уобичајена каталожка постава проширена је, гдје је то било потребно, наводима о типовима, особитостима и погрешкама. Цитирани су и службени подаци уколико су доступни. Дописнице су поредане хронолошким редом од 1 до 13, уз упорабу УПУ кратице СРЕ (*Carte postale étrangère* = иноземна дописница). За боље разумијевање овог приказа читалац треба узети у обзир таблице пристојби I и II.

Ступањ ријеткости приказан је у табlici III на крају расправе употребом љествице од 1 до 10. Ступањ Р1 додијељен је свакодневним начинима употребе и диже се прогресивно до ступња Р10, који представља врхунске раритете. Уз мање изнимке код појединих дописница, оцјене се темеље на сљедећа три чимбеника:А

- Релативна ријеткост дописнице X у успоредби с дописницом Y, која се најбоље примјећује у оцјени нерабљених дописница.
 - Релативна ријеткост дописнице X коректно употребљене у одређеном тарифном раздобљу БЕЗ додатне франкатуре.
 - Релативна ријеткост исте дописнице X, употребљене у неком другом тарифном раздобљу УЗ додатну франкатуру која задовољава тада важећу пристојбу за иноземну дописницу.
- Код оцјене ступња ријеткости квалитета саме дописнице, одредиште на које је упућена, препоручено и журно руковање или слање зракопловом нису узети у обзир. Читаоци ће лако закључити да је добро ушчувана дописница рјеђа него иста таква у лошем стању. Такођер, нека обична дописница упућена нпр. у Гватемалу свакако је пуно рјеђа, а можда и уникатна, у успоредби с истом дописницом упућеном у Аустрију. Штовише, према искуству аутора једва 5% сачуваних примјерака – а често и знатно мање – представљају дописнице с посебним руковањем или послане зракопловом. Укључењем оваквих елемената било каква оцјена постала би превише комплексна и субјективна. У практичне сврхе, препоручена дописница оцјењена иначе с Р5 може се описати као Р5 +, гдје + назначује даљњу ријеткост и могућу привлачност сакупљачу, но не може се на основи саме препоруке сврстати у Р6 или виши ступањ ријеткости.

Потребно је изричито нагласити да љествица ријеткости не представља уједно и покушај новчане процјене било које дописнице. Новчана процјена одразит ће, наравно, ријеткост објекта, али ће се додатно равнати и према горе споменути критеријима квалитете, одредишта, руковања итд.

Да се избјегне непотребно понављање, прије разматрања појединих дописница треба напоменути:

- Све дописнице намијењене иноземном промету носе отисак вриједносне ознаке у разним нијансама црвене боје.
- Све дописнице намијењене иноземном промету повезане су с дописницом намијењеном унутарњем промету, која се од њих разликује по зеленој боји и нижој номинали.
- С изнимком дописница ПЦЕ 01 – ПЦЕ 04 отисак вриједносне ознаке истовјетан је с редовним маркама у упораби тада или прије.
- С изнимком сликовних дописница, сви су остали тисковни елементи такођер у нијансама црвене боје.
- С изнимком сликовних дописница које су произведене на бијелом картону, остале су дописнице тискане на обојеном картону, који варира од жућкастог и жутог до свијетло смећег и изразито смећег тона.
- С изнимком дописнице ЦПЕ 10 накладе иноземних дописница нису познате.

- С изнимком дописница ЦПЕ 01 и ЦПЕ 02 све дописнице су издате у уобичајеном југославенском формату од 140,0 x 90,0 мм с мањим одступањима од $\pm 2,0$ мм.
- С изнимком дописница ЦПЕ 02 и ЦПЕ 10, све иноземне дописнице имају наслов у пет редака. Прва три ретка заузима име државе ћирилицом, латиницом и на француском језику. Опис „Дописна карта“ ћирилицом и латиницом је у четвртој, а француски еквивалент „Carte Postale“ у петом ретку.
- С изнимком дописница ЦПЕ 01 и ЦПЕ 02, све дописнице кориштене су готово искључиво за иноземну кореспонденцију.
- Није позната изричита забрана за њихову употребу у унутарњем промету, но цијена дописнице представљала је економску препреку јер је увијек била најмање двострука, а понекад и виша од двоструке у упоредаби с цијеном унутарње карте. По дефиницији употреба унутар Југославије била би том дописницом преплаћена уколико није послана с посебним руковањем. Ријетки случајеви такве употребе јесу познати, али су по ауторову искуству углавном филателистичкога подријетла.
- Додатно, није постојала ни забрана употребе унутарњих дописница за иноземни промет уз одговарајућу надплату у маркама. У ствари, доплаћене цјелине намијењене унутарњем промету а насловљене у иноземство налазе се много чешће него цјелине иноземне намјене. Треба разумјети да је већина мањих поштанских уреда пословала с ограниченом количином иноземних дописница или их уопће није имала.
- Дописнице за иноземну употребу по повлаштеној тарифи издате су након закључења билатералних уговора о цијенама поштанских услуга с појединим земљама. Пристојбе су наведене у табели ИИ. Ове дописнице такођер су се могле користити за промет с другим државама уз одговарајућу надплату у маркама.

ЦПЕ 01 (Сл. 1). Номинала 50 пара (дин. 0,50); просјечна величина 140,0 x 95,0 мм уз примјетљиве разлике од $\pm 5,0$ мм. Вриједносна ознака тискана је по нацрту хрватског сликара Марка Пероша. Тај је нацрт био првотно намијењен неизведеном издању редовних марака. Четврти и пети насловни ред дуљине су 54,0 мм те одговарају типу I код обичне дописнице за унутарњу употребу. Датум издања није познат, но сигурно слиједи промјену пристојбе од 1. 4. 1921, али је ранији од познатог датума издања дописнице ЦПЕ 02 па стога

пада у друго тромјесечје 1921. године. Службена одредба о издању није објављена, а нема података ни о повлачењу из продаје ни о престанку поштанске важности. По сачуваним примјерцима може се закључити да су залихе искориштене до касне 1924. или ране 1925. године.

Једна особитост је забиљежена на овој дописници. Ради се о помаку пете насловне црте 3,0 мм удесно у односу на четврту црту. Прилично је ријетка.

С обзиром на пристојбе за иноземну дописницу, ова је цјелина кориштена у три тарифна раздобља и то:

- Од датума издања до укључиво 30. 4. 1922. пристојба на снази дин. 0,50. Упораба без додатне франкатуре. У овом облику је ријетка.
- Од 1. 5. 1922. до 31. 7. 1923. пристојба на снази дин. 1,00. Упораба уз додатну франкатуру од дин. 0,50. У овом облику није ријетка.
- Након 1. 8. 1923. пристојба на снази дин. 1,50. Упораба уз додатну франкатуру од дин. 1,00. У овом облику понешто рјеђа него у претходном раздобљу.

Изнимно ова је дописница врло често кориштена у унутарњем промету након повишења домаће пристојбе с дин. 0,25 на дин. 0,50, 25. 9. 1922. Нова пристојба остала је на снази све до 1931. Унутарња упораба чешће се сусреће него иноземна и треба је сматрати обичном.

ЦПЕ 02 (Сл. 2). Дописница с плаћеним одговором, номинала 50 + 50 пара (дин. 0,50 + дин. 0,50), просјечна величина 190,0 x 140,0 мм уз мања одступања. Већа одступања од $\pm 5,0$ мм примијећена су посебно код употребљених појединачних дијелова. Вјеројатно се ради о непажљивом раздвајању. Отпремна дописница има натпис у осам редака. Пети и шести редак носе натпис латиницом и ћирилицом „С одговором плаћеним“. Седми и осми редак преводе исти натпис на француски „Avec réponse payée“, уз опис „CARTE POSTALE“. Дио за одговор има натпис у седам редака; пети и седми редак носе ријеч „Одговор“ односно „Réponse“. Вриједносна је ознака истовјетна с ЦПЕ 01. Четврти и пети насловни ред дуљине

су 63,0 мм те одговарају типу II код обичне дописнице за унутарњу употребу. Дописница је пуштена у промет 1. 8. 1921. Наредбом бр. 44515 Министарства пошта и телеграфа истог датума (Поштанско-телеграфски весник, бр. 16/1921, стр. 268, Обавијест бр. 265). Службени налог о повлачењу из промета односно о губитку поштанске важности није познат. По сачуваним примјерцима може се закључити да су залихе искориштене до касне 1923.

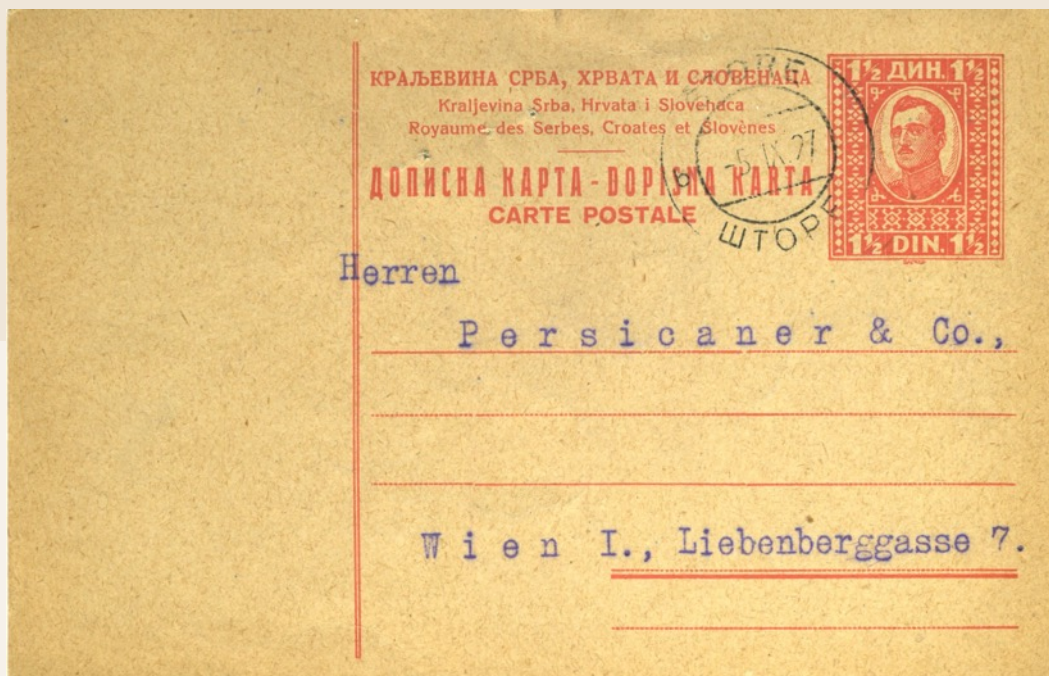
Упораба дописнице с плаћеним одговором слична је дописници ЦПЕ 01. Ипак, треба се осврнути на употребу појединих дијелова. При томе треба узети у обзир да су корисници често раздвајали ту дописницу и користили оба дијела као „отпремни“ дио. У такву случају и дио за одговор поништен је југославенским жигом.

Иноземна употреба отпремног дијела и/или дијела за одговор као отпремног дијела:

- Од датума издања до укључиво 30. 4. 1922. пристојба на снази дин. 0,50. Упораба без додатне франкатуре. У овом је облику врло ријетка.
- Од 1. 5. 1922. до 31. 7. 1923. пристојба на снази дин. 1,00. Упораба уз додатну франкатуру од дин. 0,50. У овом је облику ријетка до врло ријетка.
- Након 1. 8. 1923. пристојба на снази дин. 1,50. Упораба уз додатну франкатуру од дин. 1,00. У овом је облику ријетка до врло ријетка.

Потпуно „правилна“ употреба дијела за одговор, тј. поништеног иноземним жигом у одласку, изнимно је ријетка у другом и трећем раздобљу. Уколико таква дописница уопће постоји с датумом из првог раздобља, врло се вјеројатно ради о уникату.

Дописница с плаћеним одговором такођер је рабљена у унутарњем промету након 25. 9. 1922. Унутарња употреба било којег дијела ЦПЕ 02 је далеко рјеђа него домаћа употреба ЦПЕ 01. Треба додати да у овом случају није могуће утврдити „правилну“ употребу дијела за одговор јер су оба дијела по дефиницији поништена југославенским жигом.

ЦПЕ 03 (Сл. 3). Номинала од дин. 1,50. Цртеж вриједносне ознаке потписан (Драгутин)

Вагнер, али не одговара издању редовних марака у промету. Натпис „CARTE POSTALE“ је дуљине 27,0 мм и истовјетан типу I на одговарајућој дописници за унутарњу употребу. По једном извору стављена је у промет у коловозу 1923. године. (1) Службена одредба о издању није позната. Повучена из продаје Наредбом бр. 64853 Министарства саобраћаја датираном 24. 7. 1931. док је поштанска важност престала с 31. 10. 1931. године (*Поштанско-телеграфски весник* бр. 15/1931, стр. 220, Обавијест бр. 435).

Ова је дописница била у употреби више од осам година, с изнимком посебног приступа цијенама поштанских услуга у студеном 1926. (2) Пристојба од дин. 1,50 била је на снази тијekom цијелог раздобља оптјецаја ове дописнице те додатна франкатура код обичне употребе није била потребна. Од свих дописница за иноземну употребу ова се дописница најчешће сусреће и може се сматрати обичном.

ЦПЕ 04 (Сл. 4). Дописница ЦПЕ 03 номинале дин. 1,50, додатно претиснута с + 0,50. Продајна цијена дин. 2,00. Дописница посебне намјене с доплатом у корист пострадалих од поплава. Дописница је најављена Наредбом бр. 44592 Министарства пошта и телеграфа од 13. 8. 1926, по којој је требала бити у обвезатној и искључивој употреби у раздобљу од 1. 10. 1926. до 31. 12. 1926. (*Поштанско-телеграфски весник* бр. 17/1926, стр. 336, Обавијест бр. 238). Раздобље обвезатне и искључиве употребе сведено је на мјесец студени 1926. Наредбом бр. 51721 истог министарства од 4. 10. 1926. (*Поштанско-телеграфски весник* бр. 19/1926, стр. 371, Обавијест бр. 267).

Позната особитост код одговарајуће дописнице за унутарњу употребу: „Удаљена нула у претиску 0,50“ (тј. + 0,50), по неким изворима постоји и на овој дописници, што до сада није било могуће потврдити. (4)

Ова дописница свакако је најрјеђа од свих дописница намијењених иноземном дописивању. Тискана количина није позната, но сматра се да је сачувано знатно мање од 100 примјерака, од којих је већина у неупорабљеном стању. Примјерци послани препоручено или уз журну доставу нису до сада забиљежени. Познат је један примјерак употребљен након раздобља обвезатне употребе.

T - II

T - III

T - IV

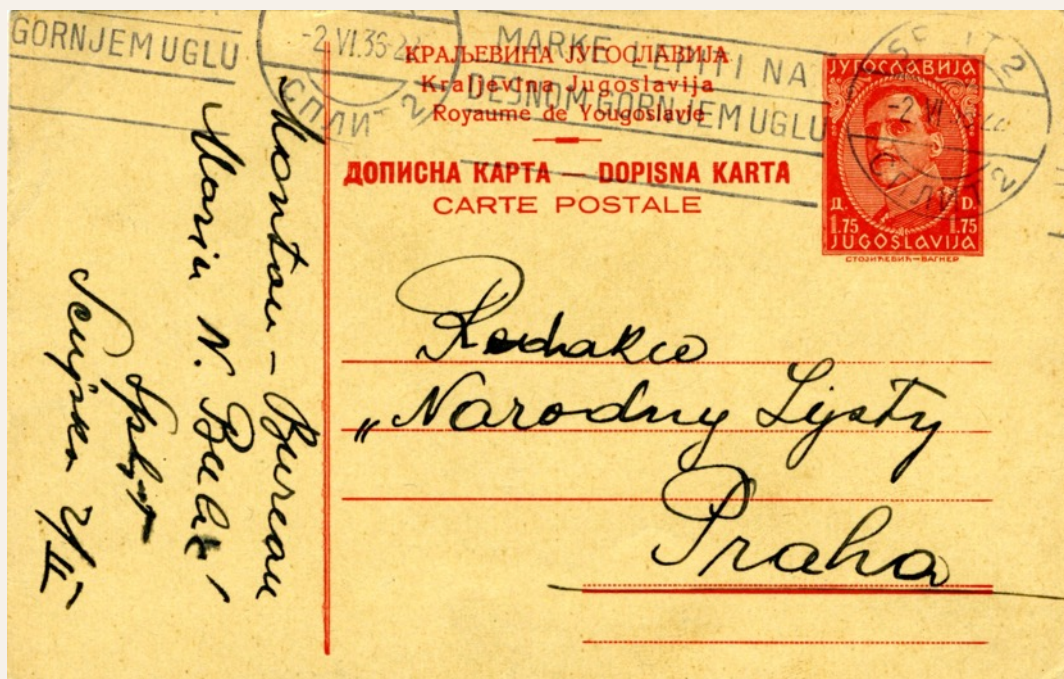
ЦПЕ 05 (Сл. 5 & 6). Номинала дин. 1,50. Нацрт вриједносне ознаке сродан је тада већ утрошеном „De la Rue“ издању редовних марака из 1924, када је такођер издана и верзија ове дописнице за унутарњи промет. Тискана на основи Наредбе бр. 64853 Министарства саобраћаја датиране 24. 7. 1931. (Поштанско-телеграфски весник бр.15/1931, стр. 220, Обавијест бр. 435). Пуштена у промет убрзо након тог датума као замјена за дописницу ЦПЕ 03. Службени налог о повлачењу из промета односно о губитку поштанске важности није познат. Виђени су примјерци употребљени касне 1938.

Ова дописница тискана је – чини се у најмање три наврата – с три (од могуће четири) натписне тисковне форме које су у то вријеме биле рабљене за тисак унутарње дописнице, с посве различитом вриједносном ознаком. (5) Стога треба нагласити за ЦПЕ 05 да тип I није тискан и да само три типа – II, III и IV – постоје код ове дописнице. Поредани су по ријеткости; тип II је најрјеђи PPP, тип III је PP, док је тип IV само P. У погледу пристојби за иноземну дописницу, ова је цјелина кориштена у три тарифна раздобља и то:

- Од датума издања до укључиво 31. 12. 1933. пристојба на снази дин. 1,50. Упораба без додатне франкатуре. У овом облику релативно честа за тип IV, ријетка за тип III, а врло ријетка за тип II.
- Од 1. 1. 1934. до 31. 7. 1936. пристојба на снази дин. 1,75. Упораба уз додатну франкатуру од дин. 0,25. У овом облику ријетка је за тип III и IV, а врло ријетка за тип II.

· Након 1. 8. 1936. пристојба на снази дин. 2,00. Упораба уз додатну франкатуру од дин. 0,50. У овом облику врло је ријетка за тип III и IV, а посебно ријетка за тип II.

Након повишења пристојби 1. 1. 1934. ова се дописница могла користити у промету с Италијом по повлаштеној тарифи од дин. 1,50 без додатне франкатуре. У 1936. години та повлаштена пристојба проширена је на Грчку, Румуњску и Турску, а 1937. и на Чехословачку. Упораба ове цјелине по повлаштеној тарифи (без обзира на тип) посебно је ријетка.

ЦПЕ 06 (Сл. 7). Номинала дин. 1,75. Цртеж вриједносне ознаке истовјетан је с редовним маркама у оптјецају. Потписан испод ознаке „Стојичевић – Вагнер“. Цјелина је издана 18. 8. 1934. по Наредби бр. 57363 Министарства саобраћаја датираној 22. 8. 1934. (Поштанско-телеграфски весник бр. 20/1934, стр. 351, Обавијест бр. 511). Службени налог о повлачењу из промета односно о губитку поштанске важности није познат. Виђени су примјерци упорабљени у средини 1939.

Значајан повијесни догођај утјецао је на упорабу ове дописнице. Ни два мјесеца након пуштања у промет краљ Александар I убијен је 9. 10. 1934. Марке и цјелине у оптјецају замијењене су „Жалобним издањем“; марке су претиснуте црним рубом, а цјелине црним оквиром око вриједносне ознаке (види ЦПЕ 07 ниже).

„Жалобно издање“ марака, а вјеројатно и цјелина, стављено је у промет већ средином студенога 1934. Франкатурна вриједност претходних издања није суспендирана, али она нису више продавана у поштанским уредима све до средине 1936, кад су залихе поновно стављене у промет. Другим ријечима, ова дописница у пракси је била изван промета отприлике осамнаест мјесеци.

У погледу пристојби за иноземну дописницу, ова је цјелина кориштена у два тарифна раздобља и то:

- Од 18. 8. 1934. до укључиво 31. 7. 1936. пристојба на снази дин. 1,75. Упораба без додатне франкатуре. Упораба у 1934. изнимно је ријетка, упораба у 1935, а и у 1936. посебно ријетка.
- Од 1. 8. 1936. надаље, пристојба на снази дин. 2,00. Упораба уз додатну франкатуру од дин. 0,25. У овом облику врло је ријетка.

ЦПЕ 07 (Сл. 8). Номинала дин. 1,75. Жалобна цјелина издана у поводу смрти краља Александра. Истовјетна с ЦПЕ 06, али с додатним отиском црног оквира око вриједносне ознаке. Тискање је одобрено по Наредби бр. 72516 Министарства саобраћаја датираној 13. 10. 1934. Датум издања није познат. Повучена из продаје Наредбом бр. 14407 Министарства саобраћаја датираном 1. 5. 1939, док је поштанска важност престала с 30. 6. 1939. (Поштанско-телеграфски весник бр. 11/1939, стр. 230, Обавијест бр. 384).

„Жалобна дописница“ много се чешће може видјети него ЦПЕ 06.

У погледу пристојби за иноземну дописницу, и ова је цјелина кориштена у два тарифна раздобља, и то:

- Од датума издања до укључиво 31. 7. 1936, пристојба на снази дин. 1,75. Упораба без додатне франкатуре. Упораба у 1934. према аутору није до сада виђена, упорабе у 1935. и у 1936. нису ријетке.
- Од 1. 8. 1936. надаље, пристојба на снази дин. 2,00. Упораба уз додатну франкатуру од дин. 0,25. У овом облику је рјеђа.

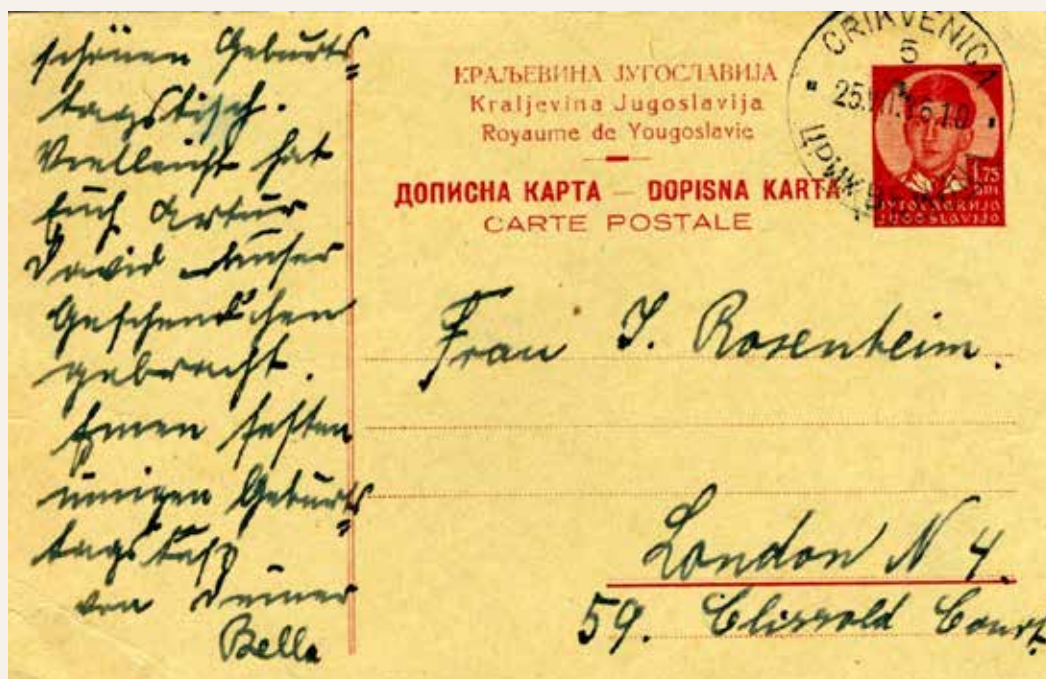
ЦПЕ 08 (Сл. 9). Номинала дин. 1,50. Дописница уз повлаштену пристопбу за Чехословачку, Грчку, Италију, Румуњску и Турску. Вриједносна ознака у наранчасто-црвеној боји. Цртеж Сретена Грујића истовјетан је с редовним маркама „Мали Петар“ тада у општејају. Вјеројатно стављена у промет ране 1936. убрзо након закључења уговора о снижењу поштарине с неколико земаља. Службена одредба о издању није изричито позната, но врло је вјеројатно тискана по истој наредби као и ЦПЕ 09. У употреби до избијања Другога свјетског рата.

Ова цјелина могла се користити и за дописивање с другим државама, уз додатну франкатуру. Иноземна употреба ове дописнице може се оцијенити како слиједи:

- Од датума издања до 6. 4. 1941, употребљена по повлаштеној тарифи од дин. 1,50, насловљена у одговарајуће земље и без додатне франкатуру. Посебно ријетка.
- Од датума издања до укључиво 31. 7. 1936, насловљена у друге државе по тарифи од дин. 1,75, уз додатну франкатуру од дин. 0,25. У овом облику до сада није регистрирана и – уколико уопће постоји – била би изнимно ријетка, вјеројатно уникатна.
- Од 1. 8. 1936. до 6. 4. 1941, насловљена у друге државе по тарифи од дин. 2,00, уз додатну франкатуру од дин. 0,50. У овом облику врло ријетка до посебно ријетка.

BOSTON 2026 WORLD EXPO

ЦПЕ 09 (Сл. 10). Номинала дин. 1,75. Вриједносна ознака као код ЦПЕ 08, само у тамнокармин боји. Тискана по Наредби бр. 76263 Министарства саобраћаја датираној 9. 11. 1935, а стављена у промет вјеројатно у раној 1936. Повучена из продаје Наредбом бр. 14407 Министарства саобраћаја датираном 1. 5. 1939, док је поштанска важност престала с 30. 6. 1939. (Поштанско-телеграфски весник бр. 11/1939, стр. 230, Обавијест бр. 384).

У погледу пристојби за иноземну дописницу, ова је цјелина кориштена у два тарифна раздобља, и то:

- Од датума издања до укључиво 31. 7. 1936, пристојба на снази дин. 1,75. Упораба без додатне франкатуре. У овом облику посебно је ријетка.
- Од 1. 8. 1936. до укључиво 30. 6. 1939, пристојба на снази дин. 2,00. Упораба уз додатну франкатуру од дин. 0,25. У овом је облику врло ријетка.

и са осовним савезом, или можда и са белогорцима. Сујећа
по држави у њим и њихова, то није могла бити садржајно
петурићана марка, да не са свих страна.
Марија бач по савезу, омајин
милостиво и мога.
с поштом бачен
вска Елеонор

ЦПЕ 10 (Сл. 11). Номинала дин. 1,75. Вриједносна ознака као код ЦПЕ 09. Продајна цијена дин. 2,00 назначена је испод вриједносне ознаке. Сlike туристичких мјеста налазе се на лијевој страни, док је троредни натпис „КРАЉЕВИНА ЈУГОСЛАВИЈА / ДОПИСНИЦА / CARTE POSTALE“ између слике и вриједносне ознаке. Потписи под сликама латиницом и ћирилицом као и насловне црте тискани су у боји слике. Укупно су тискана тридесет и два разна мотива, сваки у три боје: смеђој, плавој и црној, тако да се цијели низ састоји од 96 цјелина.

Заједничка наклада свих мотива је 400 000 примјерака. Иако тај број није округло дјељив с 96, чини се да је издан подједнак или врло сличан број свакога мотива и боје.

Тискана по Наредби бр. 52842 Министарства саобраћаја датираној 1. 7. 1936. и стављена у промет истог дана. Повучена из продаје Наредбом бр. 14407 Министарства саобраћаја датираном 1. 5. 1939, док је поштанска важност престала с 30. 6. 1939. (*Поштанско-телеграфски весник* бр. 11/1939, стр. 230, *Обавијест* бр. 384).

У погледу пристојби за иноземну дописницу, ова је цјелина кориштена у два тарифна раздобља, и то:

- Од 1. 7. 1936. до укључиво 31. 7. 1936, пристојба на снази дин. 1,75. Упораба без додатне франкатуре. У овом је облику изнимно ријетка.
- Од 1. 8. 1936. до укључиво 30. 6. 1939, пристојба на снази дин. 2,00. Упораба уз додатну франкатуру од дин. 0,25, али и без додатне франкатуре. У овом је облику ријетка до врло ријетка.

ЦПЕ 11 (Сл. 12). Номинала дин. 1,50. Пригодно издање у корист подизања базилике Св. Ћирила и Метода. Намијењена промету са земљама које су уживале повлаштену тарифу, тј. с Чехословачком, Грчком, Италијом, Румуњском и Турском. Вриједносна ознака у наранчастоцрвеној боји, као и код ЦПЕ 08. Сливни елемент лијево представља средњовјековну плочу у тамнозеленој боји с приказом ликова Св. Ћирила и Метода. Продајна цијена од дин. 1,75 назначена доље у средини заједно с осталим натписима и насловним цртама такођер је у зеленој боји.

Цјелина је тискана по Наредби бр. 8102 Министарства саобраћаја датираној 4. 2. 1937, а стављена у промет на основи Наредбе бр. 15534 истог Министарства датираној 6. 3. 1937. (Поштанско-телеграфски весник бр. 7/1937, стр. 158, Обавијест бр. 179). Повучена из продаје Наредбом бр. 44098 Министарства саобраћаја, датираном 30. 8. 1939, док је поштанска важност престала с 31. 10. 1939. (Поштанско-телеграфски весник бр. 18/1939, стр. 402, Обавијест бр. 620).

Поновно стављена у промет Наредбом бр. 31336 Министарства саобраћаја, датираном 25. 6. 1940, с поштанском важношћу до 31. 12. 1941. (Поштанско-телеграфски весник бр. 14/1940, стр. 624, Обавијест бр. 468).

Наранчастоцрвена вриједносна ознака тискана је посебним пролазом кроз строј. Стога постоје примјетљиве разлике у положају вриједносне ознаке према осталим елементима цјелине.

Иноземна употреба ове дописнице насловљена у земље с повлашћеном тарифом може се оцијенити:

- Од датума издања до 31. 10. 1939, тарифа дин. 1,50. Употреба без додатне франкатуре. Посебно ријетка.
- Између 25. 6. 1940. и 6. 4. 1941, тарифа дин. 1,50. Употреба без додатне франкатуре. Изнимно ријетка.

Иноземна употреба ове дописнице у друге државе може се оцијенити:

- Од датума издања до 31. 10. 1939, тарифа дин. 2,00. Употреба уз додатну франкатуру од дин. 0,50. Врло ријетка до посебно ријетка.
- Између 25. 6. 1940. и 6. 4. 1941, тарифа дин. 2,00. Употреба уз додатну франкатуру од дин. 0,50. Изнимно ријетка.

ЦПЕ 12 (Сл. 13). Номинала дин. 2,00. Пригодно издање у корист подизања базилике Св. Тирила и Метода. Вриједносна ознака у тамној кармин боји, као код ЦПЕ 09. Остали тисковни елементи истовјетни су с ЦПЕ 11, с изнимком продајне цијене од дин. 2,25, која је на овој цјелини отиснута у тамној кармин боји.

Ова дописница дијели с ЦПЕ 11 документацију о издању, о повлачењу из промета и о поновном пуштању у промет. Примједбе о варијацијама положаја вриједносне ознаке наведене уз ЦПЕ 11 вриједне и за ову цјелину. Будући да је продајна цијена код ове дописнице тискана у истом пролазу као и вриједносна ознака, и тај је елемент подложен варијацијама положаја.

Иноземна употреба ове дописнице насловљене у друге државе може се оцијенити:

- Од датума издања до 31. 10. 1939, тарифа дин. 2,00. Упораба по обичној иноземној тарифи без додатне франкатуре. У овом облику и раздобљу ријетка до врло ријетка.
- Између 25. 6. 1940. и 6. 4. 1941, тарифа дин. 2,00. Упораба по обичној иноземној тарифи без додатне франкатуре. У овом облику и раздобљу је врло ријетка.

Flash

Fédération Internationale de Philatélie

ЦПЕ 13 (Сл. 14). Номинала дин. 2,00. Вриједносна ознака у тамној кармин боји, као код ЦПЕ 09. Службена одредба о издању није објављена. Сам датум издања није познат, но сигурно слиједи повишење иноземне пристојбе од 1. 8. 1936. Дописница је по свој прилици издана заједно с унутарњом дописницом од дин. 1,00 која је слиједила повишење домаће пристојбе од 1. 7. 1937. (7) У употреби до избијања Другога свјетског рата.

Иако је ова дописница тискана једним пролазом кроз строј, постоје уочљиве разлике у положају вриједносне ознаке према осталим тисковним елементима.

Мањкаво слово Р које се приказује као П у натпису CAPTE POSTALE примијећено је и на овој и на домаћој цјелини. На иноземној цјелини ова је особитост врло ријетка.

Иноземна употреба ове дописнице може се оцијенити:

- Од датума издања до 6. 4. 1941, тарифа дин. 2,00. Употреба по обичној иноземној тарифи без додатне франкатуре. У овом је облику прилично ријетка.

Дакле, на дан напада сила Осовине биле су у оптјецају четири дописнице за иноземну употребу - ЦПЕ 08, ЦПЕ 11, ЦПЕ 12 и ЦПЕ 13. Кроз неко вријеме дописивање с иноземством није било могуће. Док је дописница за домаћу употребу („Велики Петар“) касније претиснута у новим политичким околностима како у Хрватској тако и у Словенији и у Србији, иноземне дописнице нису службено претискиване - врло вјеројатно због малих количина у залихама. Додуше познате су врло ријетке употребе иноземних дописница у Сарајеву (ЦПЕ 08) и Осијеку (ЦПЕ 13) с провизорним гуменим печатом „Независна Држава Хрватска“. Сличне употребе дописница ЦПЕ 11 и ЦПЕ 12 нису до сада регистриране.

и са осталим странама, или можда и са Београдом. Срећом
по доста у овим вјесницама, то није могла бити садржана
неугодна марка, да се са свих страна.
Мајутим баш тога ради, овај

БИЉЕШКЕ

1. Вуковић, М. Р., „Каталог целина југословенских земаља“, прилог часопису Филателиста, Београд 1972, стр. 14; Стојсављевић, Д., Каталог цјелина Југославије, Студио филателије, Београд 2002, стр. 34.
2. Видети ЦПЕ 04 и биљешку (3) доље.
3. Само марке с поплавном доплатом могле су се употријебити за плаћање поштарине између 1. 11. и 30. 11. 1926. Будући да је само мала количина иноземне дописнице ЦПЕ 03 претиснута, чешће се сусреће унутарња поплавна дописница с додатном поплавном франкатуром насловљена у иноземство.
4. Вуковић, М. Р., о. с., стр. 15; Стојсављевић, Д., о. с., стр. 36.
5. Michel P63, Стојсављевић ДК 72. Вриједносна ознака је оквирно сродна с тзв. београдским издањем редовних марака (Michel 188-199).
6. У доста случајева ова се цјелина може наћи без додатне франкатуре, али послана након 1. 8. 1936. Ради се о пропустима због немара поштанских чиновника или о могућем кривом тумачењу продајне цијене ове цјелине наведене испод вриједносне ознаке.
7. Будући да особитост CAPTE POSTALE постоји на обје цјелине (дин. 1,00 и дин. 2,00), треба закључити да су тискане истом плочом.

ЛИТЕРАТУРА / LITERATURE

Вуковић, М. Р., „Каталог целина југословенских земаља“, прилог часопису / released with magazine Филателиста, Београд 1972.

Стојсављевић, Д., Каталог цјелина Југославије, Студио филателије, Београд 2002.

Michel, Каталог Sǔdeuropa 2011, Schwanberger Verlag GmbH, Unterschleissheim, 2011.

Michel Ganzsachen, Каталог Europa bis 1960, Schwanberger Verlag GmbH, Unterschleissheim, 2008.

**ТАБЛИЦА I - ПРИСТОЈБЕ ЗА ДОПИСНИЦЕ
И ПОСЕБНА РУКОВАЊА У ПРОМЕТУ С ИНОЗЕМСТВОМ 1920-1941**

	1.	2.	3.	4.	5.	6.
	01.06.1920.	01.04.1921.	01.05.1922.	01.08.1923.	01.06.1925.	01.12.1931.
Дописница	0.20	0.50	1.00	1.50	1.50	1.50
Препорука	0.50	1.00	2.00	2.00	3.00	4.00
Хитна достава	0.60	2.00	4.00	4.00	6.00	6.00
		7.	8.	9.	10.	11.
		01.01.1934.	01.08.1936.	15.02.1939.	01.04.1940.	01.04.1941.
Дописница		1.75	2.00	2.00	2.00	2.00
Препорука		4.00	4.00	4.00	5.00	6.00
Хитна достава		6.00	6.00	8.00	8.00	8.00

**ТАБЛИЦА II - ПОВЛАШТЕНЕ ПРИСТОЈБЕ ЗА ДОПИСНИЦЕ
И ПОСЕБНА РУКОВАЊА У ПРОМЕТУ С ИНОЗЕМСТВОМ**

ИТАЛИЈА 1929 - 1941						
		01.02.1929.	01.01.1934.	15.02.1939.	01.04.1940.	01.01.1941.
Дописница		1.25	1.50	1.50	1.50	1.50
Препорука		3.00	3.00	3.00	5.00	6.00
Хитна достава		6.00	6.00	8.00	8.00	8.00
ГРЧКА, РУМУЊСКА И ТУРСКА 1936 - 1941				ЧЕХОСЛОВАЧКА 1937 - 1940*		
	01.01.1936.	01.01.1940.	01.01.1941.			15.03.1937.
Дописница	1.50	1.50	1.50	Дописница		1.50
Препорука	3.00	4.00	5.00	Препорука		3.00
Хитна достава	6.00	8.00	8.00	Хитна достава		6.00

*Након њемачког напада на Чехословачку, ове пристојбе су примењиване у промету с Чешко - Моравским Протекторатом до закључно са 31.07.1940. Повлаштене пристојбе су уведене за промет са Словачком 24.08.1940. и то Дописница Дин 1.50., Препорука Дин 5.00. и Хитна достава Дин 8.00. Тарифа за препоруку је повећана на Дин. 6.00 01.04.1941.

ТАБЛИЦА III - УСПОРЕДНИ ПРЕГЛЕД РИЈЕТКОСТИ ЦЈЕЛИНА ЗА ИНОЗЕМНО ДОПИСИВАЊЕ

ЦПЕ 01	Неупорабљена	P2	
	Иноземна упораба прије ~ 30.04.1922.		P6
	Иноземна упораба ~ 01.05.1922. – 31.07.1923.		P2
	Иноземна упораба послјије ~ 01.08.1924.		P3
	Унутрашња упораба послјије ~ 25.09.1922.		P1
ЦПЕ 02	Неупорабљена и нераздвојена	P4	
	Отпремни дио или Одговор послан као отпремни дио		
	Иноземна упораба прије ~ 30.04.1922.		P9
	Иноземна упораба ~ 01.05.1922. – 31.07.1923.		P5
	Иноземна упораба послјије ~ 01.08.1924.		P6
	Одговор поништен иноземним жигом		
	Иноземна упораба прије ~ 30.04.1922.		?
	Иноземна упораба ~ 01.05.1922. – 31.07.1923.		P9
	Иноземна упораба послјије ~ 01.08.1924.		P9
ЦПЕ 03	Неупорабљена	P2	
	Иноземна упораба до 31.10.1931.		P1
ЦПЕ 04	Неупорабљена	P7	
	Иноземна упораба тијеком ~ Новембра 1926.		P9
	Иноземна упораба послјије ~ Новембра 1926.		P10
ЦПЕ 05	Тип II - Неупорабљена	P6	
	Иноземна упораба прије ~ 31.12.1933.		P5
	Иноземна упораба ~ 01.01.1934. – 31.07.1936.		P5
	Иноземна упораба послјије ~ 01.08.1936.		P7

ТАБЛИЦА III - УСПОРЕДНИ ПРЕГЛЕД РИЈЕТКОСТИ ЦЈЕЛИНА ЗА ИНОЗЕМНО ДОПИСИВАЊЕ

ЦПЕ 05	Тип III - Неупорабљена	P4	
	Иноземна упораба прије ~ 31.12.1933.		P4
	Иноземна упораба ~ 01.01.1934. – 31.07.1936.		P4
	Иноземна упораба послје ~ 01.08.1936.		P5
	Тип IV - Неупорабљена	P3	
	Иноземна упораба прије ~ 31.12.1933.		P2
	Иноземна упораба ~ 01.01.1934. – 31.07.1936.		P3
	Иноземна упораба послје ~ 01.08.1936.		P4
	Тип II, III, IV насловљена у земље с повлаштеном тарифом послје ~ 01.01.1934.		P9
ЦПЕ 06	Неупорабљена	P5	
	Иноземна упораба прије ~ 31.12.1934.		P9
	Иноземна упораба ~ 01.01.1935. – 31.07.1936.		P7
	Иноземна упораба послје ~ 01.08.1936.		P6
ЦПЕ 07	Неупорабљена	P3	
	Иноземна упораба прије ~ 31.12.1934.		?
	Иноземна упораба ~ 01.01.1935. – 31.07.1936.		P4
	Иноземна упораба послје ~ 01.08.1936.		P5
ЦПЕ 08	Неупорабљена	P7	
	Насловљена у земљу с повлаштеном тарифом		P9
	Насловљена у друге државе прије ~ 31.07.1936.		?
	Насловљена у друге државе послје ~ 01.08.1936.		P7
ЦПЕ 09	Неупорабљена	P5	
	Иноземна упораба прије ~ 31.07.1936.		P8
	Иноземна упораба послје ~ 01.08.1936.		P7

ТАБЛИЦА III - УСПОРЕДНИ ПРЕГЛЕД РИЈЕТКОСТИ ЦЈЕЛИНА ЗА ИНОЗЕМНО ДОПИСИВАЊЕ

ЦПЕ 10	Неупорабљена	P4	
	Иноземна упраба прије ~ 31.07.1936.		P9
	Иноземна упраба после ~ 01.08.1936. без додатне франкатури		P7
	Иноземна упраба после ~ 01.08.1936. уз додатну франкатуру		P6
ЦПЕ 11	Неупорабљена	P4	
	Прво раздобље упорабе ~ 06.03.1937. - 31.10.1939.		
	Насловљена у земље с повлашћеном тарифом		P8
	Насловљена у друге државе		P7
	Друго раздобље упорабе ~ 25.06.1940 - 06.04.1941.		
	Насловљена у земље с повлашћеном тарифом		P10
	Насловљена у друге државе		P8
ЦПЕ 12	Неупорабљена	P3	
	Прво раздобље упорабе ~ 06.03.1937. - 31.10.1939.		P5
	Друго раздобље упорабе ~ 25.06.1940. - 06.04.1941.		P7
ЦПЕ 13	Неупорабљена	P3	
	Упорабљена		P5

URUGUAY
2025 17/2 -
22/2
FIP WSE

СВЕТСКИ ПОШТАНСКИ САВЕЗ – 150 ГОДИНА ОД ОСНИВАЊА (1874-2024)

Алма Коман

THE UNIVERSAL POSTAL UNION (UPU) - 150 YEARS SINCE ITS FOUNDATION (1874-2024)

Alma Koman

The Universal Postal Union (UPU) (Union postale universelle - UPU) is an international organization that coordinates the global work of postal administrations of member countries, which implies that this Union coordinates their work in the international segment of postal traffic. The Universal Postal Union has 192 member countries today, united by the same intention and idea: forging a unique system of regulations and tariffs that will enable high quality of services in postal traffic between member countries.

This postal organization was founded in 1874 in Bern, Switzerland. One of the 22 founding countries was the Principality of Serbia. The importance of this information also lies in the fact that Serbia was one of the founding countries, and that the historical context of the time we are looking back on was such that it did not have international recognition as an independent country. Therefore, her reputation was greater than formal independence.

Међу јубилејима које институција каква је Пошта слављем истиче, свакако је један од важних онај за који се баш ове године пали сто педесета свећица на торти. Овај пут и свећице и торта су не само националне већ укључују цео свет, јер се обележава – 150 година од оснивања Светског поштанског савеза. Овим поводом Пошта Србије ће издати и специјално филателистичко издање и поставити тематску изложбу у ПТТ музеју.

Да подсетимо, Светски поштански савез (СПС) (*Union postale universelle* - UPU) јесте организација међународног дијапозона која координира рад светских поштанских управа земаља-чланица, што имплицира да овај савез усклађује њихов рад у сегменту међународног поштанског саобраћаја. Светски поштански савез данас броји 192 земље-чланице, удружене у истој намери и идеји: јединствен систем регулативе и тарифа који ће омогућити висок квалитет вршења услуга у поштанском саобраћају међу земљама-чланицама.

Током прве половине 19. века препозната је потреба за формирањем једног тела или савеза које се не би мешало у унутрашњи поштански саобраћај појединачних земаља и њихових поштанских управа, али које би олакшало уређење тарифног питања, начина манипулације и експедиције поштанских пошиљака. Поштанска организација, коју су захтевали како интереси свих народа, тако и сам космополитски карактер поштанске установе, основана је 1874, у Берну, у Швајцарској. Једна од 22 земље-оснивача била је и тадашња Кнежевина Србија. Величина овог податка лежи и у чињеници да је Србија била једна од земаља-оснивача, а да је при томе историјски контекст времена на које се осврћемо такав да она није имала међународно признање као независна држава. Дакле, њен углед био је већи од формалне независности.

Лого Светског поштанског савеза
(према мотиву Споменика СПС)

Споменик Светског
поштанског савеза

Највећи бенефит који СПС пружа јесте повезивање континената у једну поштанску целину, због прихватања и поштовања принципа примене заједничке регулативе од стране сваке земље-чланице. Основни принципи ове регулативе су: јединство поштанске територије, слобода поштанског транзита и јединствени принцип тарифирања за писмоносне услуге у међународном саобраћају.

Данас, после 150 година постојања, Светски поштански савез је агенција Уједињених нација која својим активностима омогућава давнашње тежње – глобално јединство поштанске територије.

Кратак историјат СПС

Историја је поште тесно везана са историјом цивилизације. Тамо, где се човек појављује искључиво као материјалиста, поште или никако и нема, или је тек у повоју. Чим се он, ма и најмање уздигне интелектуално, пошта пође истим стопама...

(Поштанско-телеграфски весник, 1900)

Постојање поштанских организација никада није било одлика народа, територије, нације, већ одлика људског друштва и његове потребе за комуникацијом. Пратећи историју друштва, пратимо и дешавања у људској кореспонденцији, те долазимо и до њеног међународног карактера. Тек ће се током 17. и 18. века ова одлика у размени поште између држава озваничити и билатералним споразумима.

Роланд Хил

Размена поште међу државама знатно је олакшавала комуникацију, али је, с друге, практичне стране, била спутана ограничењима и тешкоћама на пољу обрачуна: зона удаљености, третирања масе, транзита итд. Дотадашњи начин обављања поштанског саобраћаја међу државама постао је компликован и готово неодржив. Било је неопходно пронаћи начин да се раст и проток поштанских услуга уједначе и поједноставе.

Процес уједначавања започео је у националним поштанским управама, од којих је круцијална промена спроведена на подручју Велике Британије. Реформа коју је 1837. године спровео Роланд Хил (*Sir Rowland Hill*), заснивала се на начелима примене ниских поштанских тарифа.

Наиме, ово је подразумевало јединствен тарифни систем према којем цена у домаћем саобраћају зависи само од тежине писма, тј. од стопе масе, при чему се у потпуности апстрахује категорија раздаљине. Једнако револуционарни сегмент било је и увођење поштанске марке 1840. године као инструмента наплате поштанске услуге. На овај начин поштански систем више није препознавао друштвене класе, већ је постао доступан свим слојевима.

Точак напретка почео је да се окреће, те је 1863. године, на иницијативу генералног директора пошта САД Монтгомерија Блера (*Montgomery Blair*), одржана прва поштанска конференција у Паризу. Иако није била опредељујућа, ова конференција, која је окупила делегате 15 држава, изнедрила је битне одлуке: проширење поштанске сарадње и усаглашавања технолошког процеса на међународном плану у поштанском саобраћају.

Наредни потез дошао је од Хенриха фон Стефана (*Heinrich von Stephan*), високог поштанског функционера из Немачке, који је сачинио конкретан план за оснивање међународног поштанског савеза. На његов предлог је одреаговала влада Швајцарске и сазвала конференцију у Берну, 1874. године, којој ће присуствовати делегати из 22 земље.

На конгресу у Берну основан је Светски поштански савез, а 9. октобар ће од тада бити забележен и прослављан као Светски дан поште. За нас је посебно важна чињеница да је Србија, иако тада још кнежевина која није у потпуности независна, била међу земљама-оснивачима. Стала је раме уз раме и равноправно је третирана међу осталим потписницама оснивачког акта, тадашњим беспоговорним силама попут Аустрије и Угарске, Француске, Русије, Немачке, Велике Британије, Сједињених Америчких Држава, Белгије, Данске, Шпаније, Египта, Грчке, Холандије, Италије, Луксембурга, Норвешке, Португала, Румуније, Швајцарске, Шведске и Турске. Назив овог савеза првобитно је гласио *General Postal Union*, али је већ наредни конгрес, одржан 1878. године, донео и ново име организације, које је остало до данас – *Universal Postal Union*, или скраћено UPU. Поштанска управа Србије доставила је Уговор и Правилник Народној скупштини на ратификацију, 12. фебруара 1875. године.

Најважније одредбе уговора потписаног у Берну 1874. године

Уговором је регулисан међународни саобраћај свих категорија писмоносних пошиљака, за које су утврђене јединствене стопе масе и јединствена поштарина, било да је фиксна, или у границама утврђеног минимума или максимума. Установљен је грам као јединица за масу (тежину), а за монету сантим, односно франак.

Територије свих земаља-чланица Светског поштанског савеза чине јединствено подручје са аспекта међународног поштанског саобраћаја. Такође, ратификацијом одредби овог уговора престале су да важе све дотадашње одредбе билатералних уговора закључених између националних влада земаља-чланица Савеза.

Слобода транзита је потпуно загарантована на целом подручју Савеза, а накнада за плаћање транзитних трошкова упрошћена је применом система периодичног бројања пошиљака. Применом овог начела транзитни трошкови више нису оптерећивали пошиљке, већ су додатну поштарину поштанске управе подмиривале из редовно наплаћене поштарине.

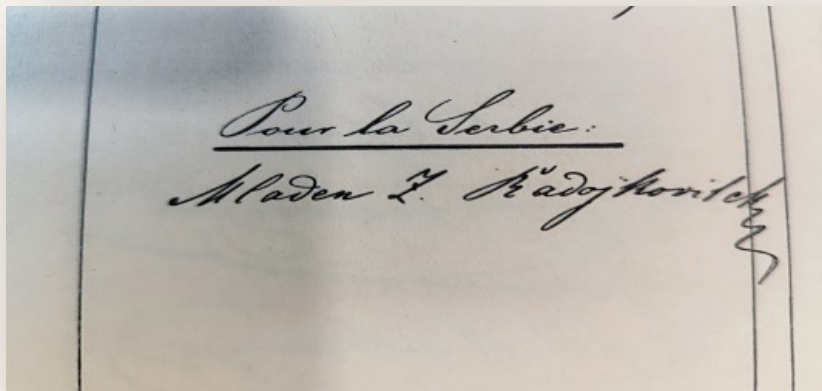
Младен Ж. Радојковић (1832-1915)

Представник Кнежевине Србије на Оснивачкој конференцији у Берну, као и на још неколико потоњих, био је Младен Ж. Радојковић.

Рођен је у Пожаревцу, где је завршио основну школу, а своје школовање у гимназији и лицеју наставио је и завршио у Београду. Већ 1866. године постављен је за секретара Поштанско-телеграфског одељења у Министарству иностраних дела. Као несвакидашње образован човек, који је говорио више језика, добио је част да представља своју земљу на међународним поштанским и телеграфским конференцијама и конгресима диљем Европе: Тимишвар, Беч, Будимпешта, Париз, Берн. Заслужан знањем и стручношћу, био је сведок готово свих важних догађаја и свесрдно им допринео учешћем.

Посебну стручност је исказивао на пољу међународних телеграфских обрачуна, од изузетног значаја за то време, те је био ангажован приликом решавања телеграфског спора између Србије и Турске, који је трајао чак седам година. Његовим залагањем и умешношћу спор је окончан успешно, у корист Србије, 1866. године.

Такође, заслуге овог знаменитог човека сежу и у решавање осталих виталних питања која тангирају српску поштанску управу, а дуже од три деценије су била потискивана. Једно од њих јесу надлежност и постојање аустријске конзуларне поште у Кнежевини Србији. Радојковић се, у име свог народа и у име Србије, 1868. године састао у Пешти са представницима Аустрије и Угарске и редиговао, а затим и потписао прву Поштанску конвенцију између ових земаља. Конвенцијом је најзад укинута аустријска конзуларна пошта у Србији.

Оригиналан потпис Младена Ж. Радојковића на акту Оснивачког конгреса у Берну, 1874. године

Чак и кад је пензионисан, Радојковић је остао изузетно активан: радио је као хонорарни преводилац Министарства иностраних дела, наставник у поштанско-телеграфској школи и статичар Поштанско-телеграфског одељења. У периоду 1898-1899. године, био је и администратор *Поштанско-телеграфског весника*, у којем је објавио радове „Историја поште у Србији“ и „Епизода из првих времена наших телеграфа“.

Састав, структура и органи Светског поштанског савеза

Од 1. јуна 1948. године Светски поштански савез постао је специјална агенција Уједињених нација. Од тада наставља са радом у истом смеру и контексту, али и доприноси ширењу стратегије и активности Уједињених нација везаних за њен мандат и мисију промовисања сваког аспекта развоја и повезивања међу земљама.

- **Конгрес** – највиши орган, чија се заседања одржавају сваке четврте године (изостала су само за време светских ратова). Има и законодавну и политичку функцију јер усмерава рад Савеза до наредног заседања представника земаља-чланица. Конгрес делегира задатке осталим органима Савеза (Извршном савету, Саветодавном већу за поштанске студије и генералном директору), утврђује годишње лимите издатака до наредног конгреса и бира чланове Извршног савета, Саветодавног већа за поштанске студије, генералног директора и његовог заменика.

- **Извршни савет (Савет управе)** – има 41 члана, други је по важности иза Конгреса и у њему су пропорционално заступљене све земље-чланице свих пет географских региона. Чланове Извршног савета бира Конгрес на основу правилне географске припадности земаља чланица. Састаје се једном годишње у седишту Савеза у Берну, са задатком да надгледа извођење активности у оквиру регулаторних, административних и осталих питања, и даје предлоге за доношење нових прописа.

- **Саветодавно веће за поштанске операције / експлоатацију** – састоји се од 40 чланова које бира Конгрес. Мандат Савета траје колико и време између два конгреса. Савет доноси и свој правилник. Савет се бави оперативним, економским и трговинским аспектима поштанског пословања, пружајући помоћ земљама-чланицама с циљем модернизације и свеукупног унапређења.

- **Међународни биро** – централна поштанска служба која ради под надзором Швајцарске поштанске управе. Биро води списак земаља чланица Савеза и разреде доприноса сваке од њих, списак аранжмана земаља-чланица уговорница тих аранжмана, припрема рад Конгреса, административних конференција и специјалних комисија. Обавља и остале административно-техничке послове у интересу Савеза.

Зграда Светског поштанског савеза у Мадриду, Шпанија, 1920. године

ЗАДРЖИТЕ ФИЛАТЕЛИЈУ ОТВОРЕНОМ!

Крис Кинг

Текст *Keep Philately Open*, објављен је 2024. године у 44. броју часописа *FEPA News*. Уз сагласност и љубазност господина Криса Кинга, објављујемо превод овог текста на српски језик у часопису *Филателиста*.

KEEP PHILATELY OPEN

Chris King, RDP

Organised philately can be conservative and, when change comes, it is rarely from the top. Nonetheless, change does come, largely driven by collectors who research and display their material at clubs and societies and those who push the boundaries as exhibitors. However, it all takes a long time and in the world of philatelic exhibiting there is a tendency for judges to narrow and simplify, to resist change, and to reward conformity, even when guidelines allow development, creativity, and originality.

I recently overheard an FIP judge giving feedback on an Open exhibit. "You haven't described the routes, rates and periods for all Postal History items ... he said, explaining why the exhibit had not achieved the exhibitor's expectations." I said nothing, but the 2022 Postal History guidelines state, "... all Postal History aspects such as rates, routes, regulations, and markings are described when significant. A proper rate description includes (a) what is being sent, (b) the price of sending the item, and (c) the exact period (precise start and end dates) the rate was in effect."

Крис Кинг (Chris King) апелује на свет филателије да Отворену класу не свеже превише регулативама и смерницама:

Организована филателија понекад може да буде конзервативна, а када до промена и дође, оне ретко стижу с врха. Упркос томе, промене настају, махом на иницијативу колекционара који истражују и приказују своје материјале у клубовима и друштвима, као и оних излагача који померају границе на изложбама. Међутим, за све то је потребно много времена, а у свету филателистичких изложби постоји тенденција код судија да сужавају и поједностављују, да се одупиру променама и награђују конформитет, чак и када смернице дају простора за развој, креативност и оригиналност.

Недавно сам имао прилику да чујем ФИП судију који је давао мишљење на експонат у Отвореној класи: „Нисте описали дестинације, поштарину и периоде за све предмете из Поштанске историје...“, рекао је, објашњавајући због чега изложак није достигао

очекивања излагача. Нисам ништа прокоментарисао, али Смернице за Поштанску историју из 2022. године наводе следеће: „... сви аспекти поштанске историје, попут поштарина, путања, регулативе и ознака, описују се уколико су значајни. Одговарајући опис поштарине обухвата (а) шта је послато, (б) цена поштанског руковања, и (в) тачан период (прецизан почетак и крај) примене релевантне поштарине.“

Израз „уколико су значајни“ јесте кључан, а чињеница да га судија није имао у виду представља прави проблем. Слабе и несигурне судије се осећају удобније у једноставним околностима, али суђење је уметност колико и наука, и већина филателистичких регулатива тежи да омогућава, а не да ограничава – чак и када судије тврде другачије. Напротив, боље и сигурније судије се чешће диве и награђују излагаче који прихватају и користе прилике које им се пружају.

Отворена класа већ има дугу историју. Почетке бележи у Скандинавији, 90-их година, у исто време кад је Social class представљена у Аустралији, на Новом Зеланду и у Уједињеном Краљевству, а Display Class у САД. Постојали су снажни афинитети између свих ових националних класа. На иницијативу ФЕПА, Отворена класа је препозната као 'експериментална' класа на 68. ФИП конгресу у Сингапуру, у септембру 2004. године. Након тога је препозната као дисциплина на 72. ФИП конгресу у Џакарти, 2012. године. Додељивање поена за изложке измењено је у августу 2018. године, а усвојен је и предлог да се успостави Комисија за отворену филателију на 76. ФИП конгресу, који је такође одржан у Џакарти, у августу 2022. године.

Радна група је основана како би се припремила документација за Комисију, са задатком подношења извештаја на ФИП конгресу у Сеулу, 2024. године. Дакле, проћи ће око 20 година од првобитног експеримента до оснивања Комисије, уз претпоставку да предлог буде усвојен. У оквиру процеса који води ка стварању Комисије за отворену филателију, одржан је ваљано посећен и енергичан семинар ФИП Радне групе за отворену филателију на ИБРА у Есену. Исти семинар је представљен у Кливленду, Охајо, на Великој америчкој поштанској изложби.

У међувремену је отпочео и добродошао паралелни процес, који би требало да дописнице и формално уведе у свет ФИП изложби, у форми Радне групе којом председава Џеф Лонг (Geoff Long), с Новог Зеланда.

Нешто веома важно се овде одвија. Активни колекционари све брже мењају перцепцију у вези с тим шта сакупљање, излагање и приказивање може да обухвати, макар делом вођени доступношћу информација путем интернета, онлајн књига, дељених датотека, Zoom-а, Teams-а и других извора, и то на нивоу и у детаљима који су без преседана у историји знања.

У овом тренутку је занимљиво приметити битне промене који су настале у смерницама за Поштанску историју на 70. ФИП конгресу, који је одржан у Букурешту у јуну 2008. године. Ово се односи на додавање изложби Историјских, социјалних и специјалних студија (Поштанска историја, подкласа 2Ц) у смернице за оцењивање изложака Поштанске историје. Ове студије су дефинисане као „излошци који испитују интеракцију поштанског система са историјом, друштвом, догађајима, трговином или одређеним историјским или географским подручјем; као и утицај који је поштански систем имао на човечанство и човечанство на поштански систем“. У Смерницама се још наводи и да студије из класе Поштанске историје 2Ц могу да обухвате „материјале који су развијени од стране трговаца и друштва за коришћење у оквиру поштанског система и нефилателистичке материјале уколико су релевантни за предмет изложка“, као и да „коришћење таквих нефилателистичких материјала, међутим, не би требало да преовлада над филателистичким материјалима“. Ове промене су отвориле простор за многе колекционаре да размотре своје филателистичке изложке у ширем контексту, што је тренд који је приметан у скоријим изложбама.

Неки би се могли запитати због чега је, када већ постоји класа Поштанска историја 2Ц, потребно да имамо и опцију у виду Отворене филателије. Одговор је да то зависи од тога где је стављен акценат. Смернице за класу Поштанска историја 2Ц недвосмислено прописују да се нефилателистички материјали могу уврстити као опциони додатак уколико су релевантни за предмет изложка и уколико ће од таквог поступка бити користи. У Отвореној филателији, с друге стране, нефилателистички материјали су суштински део поставке изложбе и морају чинити најмање 50% употребљеног материјала.

Такође би требало да поменемо да неке од националних федерација дозвољавају постављање изложби у класама које нису препознате на међународном нивоу, попут рекламних (постер) марака (*Cinderella*), „Први дан употребе“ и „Штедљива филателија“, а постоји и много интереса у свету филателије и ван њега за приказивање доприноса који филателија може да има у ширем контексту. На пример, у Краљевском филателистичком друштву у Лондону у јулу 2023. године постављена је јавна изложба под називом *Судар империја*. На овој изложби је приказано више од 500 поштанских, историјских и културних објеката који су истраживали контекст, историју и трајни утицај предметног „сукоба империја“ између Британске империје и Краљевства Зулу у XIX веку. Изложбу је посетило више од 2.000 људи, махом нефилателиста, а видео о изложби на Јутјубу погледало је више од милион гледалаца.

Поштанска историја је имала снажно присуство на изложби *Судар империја*, али је сама изложба успела да је смести у шири контекст, у којем су посетиоци могли да сагледају суштински допринос који је филателистички материјал имао на шире догађаје. Ово је прихваћено и уврштено у концепт Контекстуалне филателије (који је описао Дејвид Бич (David Beech) у чланку за *FEPA News*, 43, из јула 2023. године), чији је циљ продубљивање разумевања оног аспекта филателије који смо одлучили да сакупљамо или изучавамо сагледавањем ширег контекста, као и да људима ван света филателије омогући да разумеју њену релевантност у историјском контексту. Тај „шири контекст“ може да се посматра као „аспекат историјског развоја у политичком, економском, социјалном, географском, људском, или културном смислу“, или, речено једноставније, он може да охрабри филателисте да представе приче у ширем историјском контексту и тиме помогну основној причи да оживи. Заправо, Контекстуална филателија је оно што су многи филателисти већ радили приликом постављања својих изложака. Ова идеја више је признање да пракса која већ постоји представља одговарајући приступ него позив на радикалне промене.

Дакле, ово је молба за сваког члана било ког бироа или комисије или радне групе – на било ком нивоу филателије – да се постарају да раде на томе да прошире њену привлачност и омогуће развој класе на којој раде. Оставите Отворену класу отвореном, омогућите нефилателистичке материјале на изложбама дописница, будите широке руке у погледу

тога шта излагачи могу да уврсте приликом излагања у класи Поштанске историје 2Ц, не будите превише прескриптивни, немојте одвраћати људе тиме што ћете бити превише уски и ситничави и опскурантни. Потребна нам је отвореност и амбиција како бисмо развили свој филателистички рад.

Такође, да будемо потпуно искрени, не би требало да је потребно двадесет година како би се нова класа развила од експеримента до Комисије. На концу, сигурно у Европи, где је Исланд практично престао са производњом поштанских марки, а Данска више не дозвољава лепљење поштанских марки на препоручене пошиљке и приморава кориснике да преузму поштарину са интернета, није изгледно да ће нове поштанске марке уопште постојати 2044. године. Време је да се пробудимо и сагледамо реалност – или пак крај који нам се приближава!

Преглед измена цена поштанских услуга у унутрашњем поштанском саобраћају на снази од 06.09.2024. године	
Врста услуге	цена
Пренос нерегистрованог писма масе до 20 грама	60,00 динара
Пренос нерегистрованог писма масе од 21 до 50 грама	72,00 динара
Пренос препорученог писма масе до 20 грама	180,00 динара
Пренос препорученог писма масе од 21 до 50 грама	192,00 динара
Пренос судског писма (јединствена стопа масе)	150,00 динара
Слање регистроване пошиљке са повратницом (Повратница)	60,00 динара
Руковање откупном пошиљком	60,00 динара
Уручење пошиљке са ознаком "Лично" по захтеву пошиљаоца	60,00 динара

Приредио Милош Вуковић

„COMITE DES FEMMES SERBES“

проф. др Милан Радовановић

'COMITE DES FEMMES SERBES'

Prof. dr Milan Radovanovic

The reason for this article is several objects, which served as postal stationery, sent to Serbian prisoners of war and internees in Austro-Hungarian and German camps or coming from them. The common feature of all those cards was the presence of the 'company' on them: 'COMITE DES FEMMES SERBES'. Certainly, this correspondence could be classified in the so-called 'prisoner mail', but the curiosity of the writer of these lines was aroused by the mentioned name. For a long time, no information was found about this organization of Serbian women in France - until the publication of the book 'Serbian Refugees in the First World War (1914 - 1921)' by Dušica Bojić, published by the Textbook Institute, Belgrade, in 2007.

Повод за овај рад је неколико образаца који су служили као поштанске дописнице, упућиваних српским ратним заробљеницима и интернирцима у аустроугарским и немачким логорима, или су долазили из њих. Заједничка одлика свих тих карата било је присуство „фирме“ на њима: „COMITE DES FEMMES SERBES“. Свакако да би се ова преписка могла сврстати у тзв. заробљеничку пошту, али је знатижељу писца ових редова изазвао поменути назив. Дуго није пронађен никакав податак о овој организацији српских жена у Француској – све до појаве књиге *Српске избеглице у Првом светском рату* (1914–1921), аутора Душице Бојић, у издању Завода за уџбенике, Београд, 2007. године.

Према подацима из наведене књиге, у Француској је у фебруару 1917. године основано Друштво српских жена – COMITE DES FEMMES SERBES. Ово удружење је предузело многе активности у прикупљању хране и одеће за српске интерниране и заробљене војнике и грађане. По примљеним пакетима заробљеници и интернирци су дознавали адресу пошиљаоца, па су се и сами обраћали за помоћ. Од прве пошиљке, у марту 1917. године, број пошиљака све је више растао. Из месеца у месец молбе за помоћ долазиле су у све већем броју. За удружење се убрзо сазнало у свим заробљеничким логорима. Рад Друштва се развио у великим размерама, тако да се може рећи да није било ниједног заробљеног или интернираног Србина коме макар једанпут није стигла помоћ овог удружења (1).

„И Одбор српских жена био је у сталним договорима са главним комесаром за избеглице још од 1917. године. Њихов рад је носио крајње одговоран и патриотски посао. Водиле су значајну преписку и имале званичан меморандум на коме су слале све дописе. По завршетку рата, њихово деловање је јењавало, па је овај Одбор 15. јануара 1919. године обавестио Краљевско српско посланство у Паризу да су завршиле свој рад у Француској“ (1).

Слика 1. Одбор српских жена. У средини две председнице: госпођа Веснић, супруга српског амбасадора у Француској, и госпођа Пашић, супруга председника Савета министара Краљевине Србије. Фотографија из француских новина Excelsior, од 20. марта 1917. године (љубазошћу GALERIE ROGER-VIOLETTE).

На следећој слици дата је дводелна карта која је пратила сваку испоруку пошиљке за логор. Доњи део ове дводелне карте представља карту којом се одговарајућа пошиљка упућује ратном заробљенику или интернираном лицу, док горњи део представља одговор заробљеника који се упућује Одбору српских жена и потврђује пријем пошиљке и њен садржај.

Слика 2. Карта упућена из Париза 2. 2. 1918. године ратном заробљенику у логор Нађимеђер (Nagyemejyer) од стране Одбора српских жена, преко Беча, где је цензурисана уобичајеним троугластим цензурним жигом (Gemeinsames Zentral. Nachweise Zensur-Abteilung Wien).

Следећа карта (Слика 3) упућена је из Париза 9. 7. 1918. године преко Беча (жиг Gemeinsames Zentral Nachweiss-bureau Wien / Zensur Abteilung) за Браунау, па преупућена за Нађимеђер (Nagyemejyer), да би стигла у Нежидер (Nezsider) (пријемни логорски жиг од 9. 9. 1918). Као што се може уочити, карта је одштампана тројезично.

На француском:

- у горњем делу карте: „CORRESPONDANCE MILITAIRE“ и „CARTE POSTALE“;
- са леве стране карте: „COMITE DES FEMMES SERBES“, 7 place St. Sulpice, Paris, и „Envoi de“.

На српском:

- у горњем делу карте: „ПОСТАНСКА КАРТА“;
- са леве стране карте: „Пошиљка од“.

На немачком:

- у преосталом делу карте, како следи:

K.K. KRIEGSGEFANGENLAGER

fur:.....

Kriegsgefang. Nr. Gr.....Bar.....

Civilinternt

Слика 3. Предња страна дописне карте

Што у преводу значи:

ЛОГОР ЗА РАТНЕ ЗАРОБЉЕНИКЕ

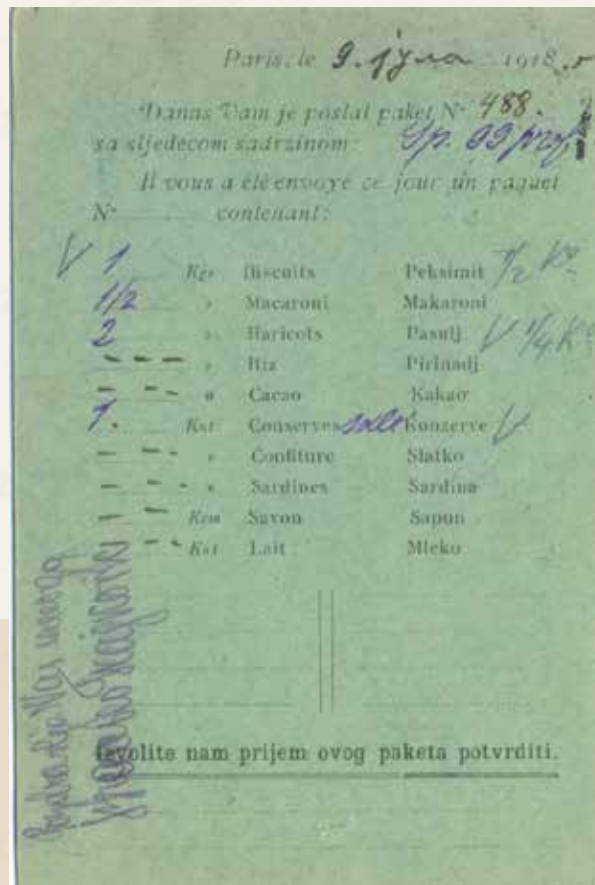
за

ратни заробљеник Бр. Gr..... Барака...

цивилни интернирац

Као што се са слике уочава, текст „ратни заробљеник“ је прецртан, па се пошиљка односи на интернирано лице. На карти се налази долазни познати жиг логора Нежидер, са датумом (параф цензора плаве боје), што омогућава да се израчуна и време путовања карте. Карта је путовала тачно два месеца.

На полећини исте карте (Слика 4) налази се двојезични текст (српски и француски), при чему ће бити наведен само текст на српском језику. Поред места (Париз) и простора за датум (у самом горњем делу карте), налази се и текст: „Данас Вам је послат пакет Но... са следећом садржином: ...“ Садржај пакета се неће понављати, јер је видљив са слике. При дну карте налази се и следећи текст: „Изволите нам пријем овог пакета потврдити“.

Слика 4. Полеђина карте са Сликe 3, са потврдом: „Поздравља Вас...”

Овај наведени текст је уобичајени текст који се налазио на пошти заробљеника и интернираних лица уз мање измене и/или допуне, па се у даљем тексту неће понављати. Прегледом више оваквих поштанских карата уочено је више утицајних величина које на њима заслужују пажњу да буду представљене – од адресе Одбора српских жена, времена коришћења, различите геометрије и боје самих карата и слично.

Већ поређење ових карата са слика 2 и 3, указује на две адресе. На карти са Сликe 2 адреса Одбора српских жена у Паризу гласи „4, Rue Edouard-VII“, док је на карти са Сликe 3 – „7 Place St.Sulpice“. Очекивано мишљење да је Одбор српских жена био прво на једној адреси, па онда на другој показало се нетачним, јер је анализом утврђено да су обе адресе коришћене током 1917. и 1918. године: адреса „7 Place St. Sulpice“ у периоду од априла 1917. па до августа 1918, а адреса „4, Rue Edouard-VII“ у периоду од јула 1917. па до маја 1918. године.

Следећа двојезична (француски и српски) карта Одбора српских жена (Слика 5) упућена је такође из Париза, 5.марта 1918. године преко Беча, са већ описаним бечким цензурним жигом за интернираног свештеника у логору Нежидер, и незнатно се разликује од претходне.

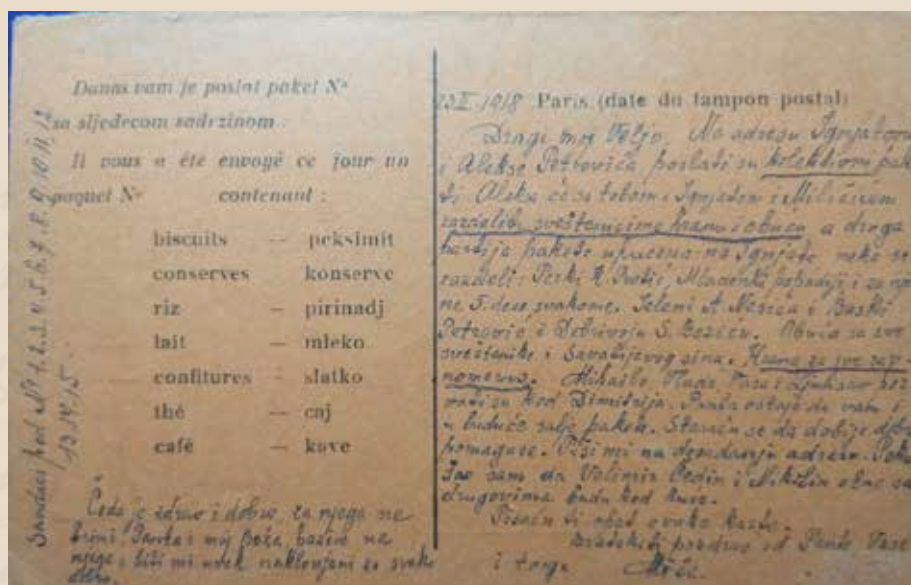
Поред боје папира, основне разлике се могу свести на следеће:

- одштампан назив земље (Autrich-Hongrie), које нема на првој приказаној карти на Слици 3 и
- полеђина ове карте потпуно је другачије геометрије и положаја текста (хоризонталан) од приказане на Слици 4 (вертикалан).

На карти се налази и долазни жиг логора Нежидер, са датумом 9. април 1918.

Слика 5.

Слика 6. Полећина карте са Слика 5.

Карактеристично је да се на полећини ове карте налази и упутство за расподелу хране и обуће. Надаље ће бити дат део текста са ове полећине:

„Драги мој Вељо,

На адресу Игњатову и Алексе Петровића послати су колективни пакети. Алекса ће са тобом и Игњатом и Миличићем разделити свештеницима храну и обућу, а друга партија пакета упућена на Игњата нека се раздели Перки С. Родић, Младенки попадији и за њено 5 деце свакоме, Јелени А. Нешића и Боски Петровић и Добривоју С. Божићу. Обућа за све свештенике и Саватијевог сина. Храна за све равномерно. Михаило, Влада, Васа и Љубисав позвани су код Димитрија. Панта остаје да вам и даље шаље пакете...”

Трећа приказана карта Одбора српских жена послата је 23. јула 1917. године истом интернираном свештенику. На карти се налази уобичајени цензурни жиг Беча љубичасте боје и параф цензора плаве боје. Слаб отисак долазног логорског жига Нежидера љубичасте боје.

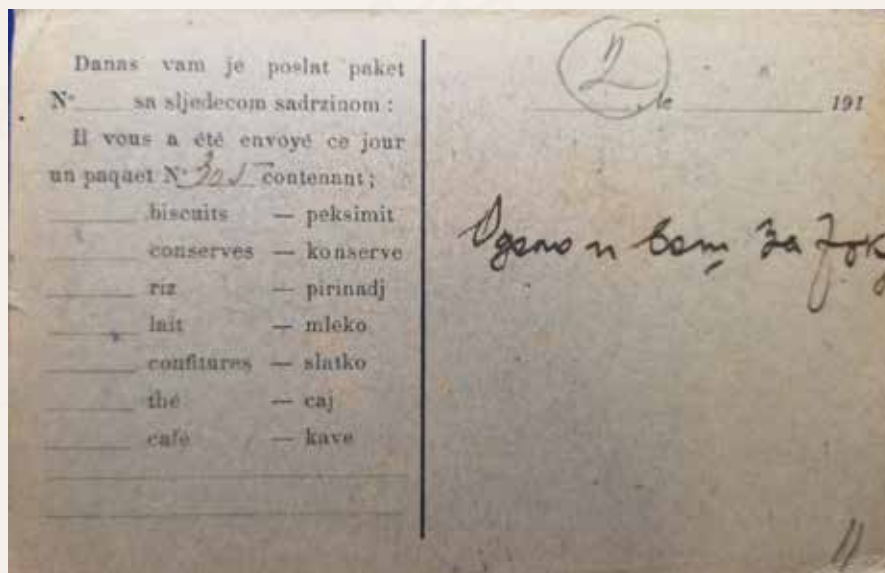

Слика 7.

Слика 8.

Карта на Слици 8 је практично иста као и претходна, само што су штампарска слова другачија. С обзиром на већ раније описе ових карата, неће се детаљније разматрати. Жиг Париза носи датум 23. мај 1918, а са долазног логорског жига види се и време доласка у Нежидер – 23. март исте године. Време путовања – два месеца.

Слика 9. Полеђина Сlike 6, са текстом: „Одело и веш за Ђоку“

Поред досада приказаних карата, о активности Одбора српских жена даће се још један пример.

Слика 10. Већ приказан тип карте Одбора српских жена упућен из Париза за српског ратног заробљеника логор у Болдогашоњи (Boldogasszony)

Поред приказане карте, за истог заробљеника наћен је и следећи прилог (Слика 11), који изазива низ питања, од којих је свакако прво коју функцију има, јер су дати сви подаци који се већ налазе на поштанским картама, сем цене. Могућа претпоставка јесте да је овај документ био у самој пошиљци.

COMITÉ DES FEMMES SERBES		№ 14287		Nombre		Contenance du paquet		Prix		Poids	
7, Place St-Sulpice, Paris				№ postal 8							
Expéditeur: Mme Penchinat						Pain		1 08			
Adresse: 17 R. de Montpellier (Gare)						Macaroni					
Destinataire: Stija le Patronie						Haricot		2 10			
Kgf. 42/35 Gr. Bar.						Corned beef		1 25			
Civ. int. Serbe №						Petit Salé aux choux					
Bolaogam						Sardines		1 70			
						Confiture					
						Lait		2 01			
						Chocolat					
Payé		Frs									
Doit		Frs		11							
Emballé				M. Yon							
Contrôlé				R							
Enregistré		STR. PAR. KNJIG		STRANA DNEVNIKA							
						Paris, le 28/11/1918		Emballage		8 54	
								Total		10	

Слика 11.

Поред наведених логора, биће приказане заробљеничке карте и из логора Ашах (Aschach).

CORRESPONDANCE MILITAIRE		CARTE POSTALE — POSTANSKA KARTA	
K. K. Kriegsgefangenenlager			
für Michitch Kosta			
Com-1 ^{re} Regt officier			
cavalerie R ¹ 1 ^{er} leg			
Autriche-Hongrie			
Grödig			
G. J. J. J. J.			

Envoi de Comité des Femmes Serbes
Posiljka od 4, rue Edouard-VII, Paris (9e)
2-14-912

Слика 12. Приказана карта Одбора српских жена послата је из Париза ратном заробљенику у логор Гредиг (Groedig). На карти се налази уобичајени цензурни жиг Беча, љубичасте боје, и параф цензора плаве боје.

Слика 13. Карта Одбора српских жена послата из Париза септембра 1918. године за логор Гредиг код Салцбурга (Groedig bei Salzburg). На карти се налази уобичајени цензурни жиг Беча, љубичасте боје, без парафа цензора.

Слика 14. Карта Одбора српских жена послата из Париза септембра 1918. године за логор Гредиг код Салцбурга (Groedig bei Salzburg), где је стигла (изгледа 4. 3. 1918. године). На карти се налази уобичајени цензурни жиг Беча љубичасте боје, са парафом цензора плаве боје.

На основу досадашњих примерака карата Одбора српских жена уочене су четири различите врсте које су биле коришћене и које ће делимично бити приказане на следећој слици.

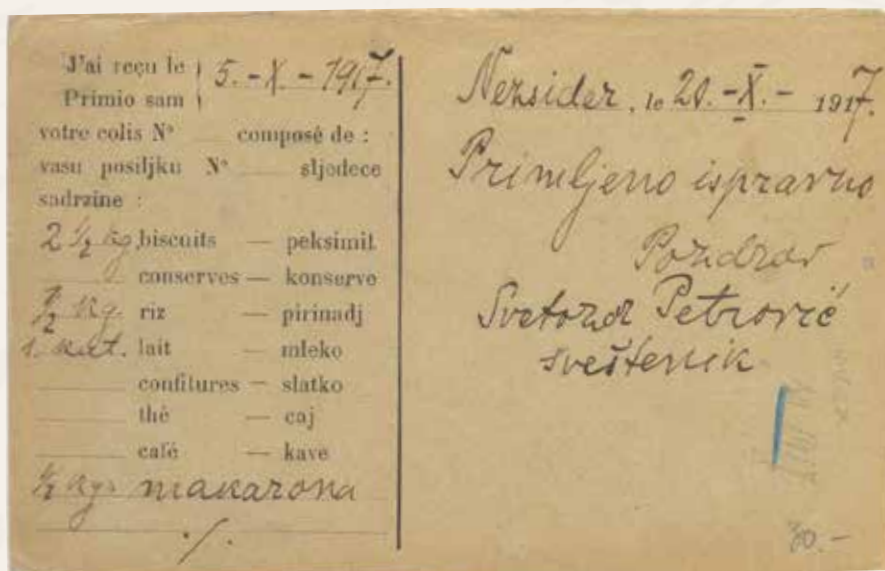
Као што је то већ уочено и приказано, карте Друштва српских жена биле су штампане дводелно, при чему је први део одговарао у свему досадашњем опису, а други део, после одвајања од првог дела, служио за потврду пријема. О томе говоре следећа два примера.

На Слици 16 приказан је други део дводелне карте, предвиђен за одговор заробљеника или интернираног лица, штампан двојезично: на француском и српском језику. Надаље ће бити наведен само део текста на српском језику. Испод дела текста „CORRESPONDANCE MILITAIRE“ („Војничка кореспонденција“) налази се текст „ПОСТАНСКА КАРТА ЗА ОДГОВОР ЗАРОБЉЕНИКА“. На предњој страни ове карте одштампана је адреса коме се карта упућује: „COMITE DES FEMMES SERBES“, 4, Rue Edouard-VII, PARIS – 9e. На полећини карте (Слика 14) са леве стране налази се одговарајући текст: „Примио сам... датум... вашу пошиљку бр. слдеће садржине: - пексимит, - конзерве, - пиринач, - млеко, - слатко, чај, - каве и простор за неименоване ствари. Са десне стране дат је простор за саопштење, који на показаној карти гласи: Нежидер, 20. X 1917, „Примљено исправно, Поздрав, Светозар Петровић, свештеник“.

Иначе, карта је послата из логора Нежидер (жиг логора Нежидер), 20. X 1917, преко Беча (бечки троугласти цензурни жиг), уз параф цензора плаве боје. Комитету српских жена у Паризу.

Слика 16.

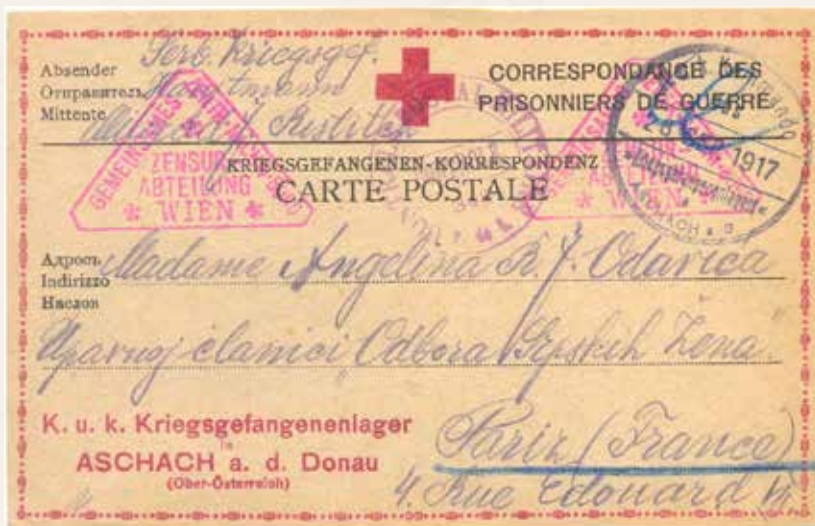
Слика 17. Полеђина претходно приказане карте са потврдом пошиљке: „Примљено исправно. Поздрав, Светозар Петровић, свештеник“

Следећи наведени примерак (Слика 18) не разликује се од претходног, сем што је изведен другим штампарским слогом, па се неће поново разматрати. Једина измена на овој карту у односу на претходну односи се на промену адресе.

Слика 18.

Српски заробљеници су се и сами јављали Одбору српских жена за помоћ. Први пример је званична заробљеничка карта логора Ашах (Aschach) упућена 26. септембра 1917. године једној од чланица Одбора српских жена у Паризу, уз логорски жиг Ашаха, уобичајену троугласту бечку цензуру, као и француску цензуру „CONTROLE POSTAL MILITAIRE / CONTROLE“ (издвојен на слици).

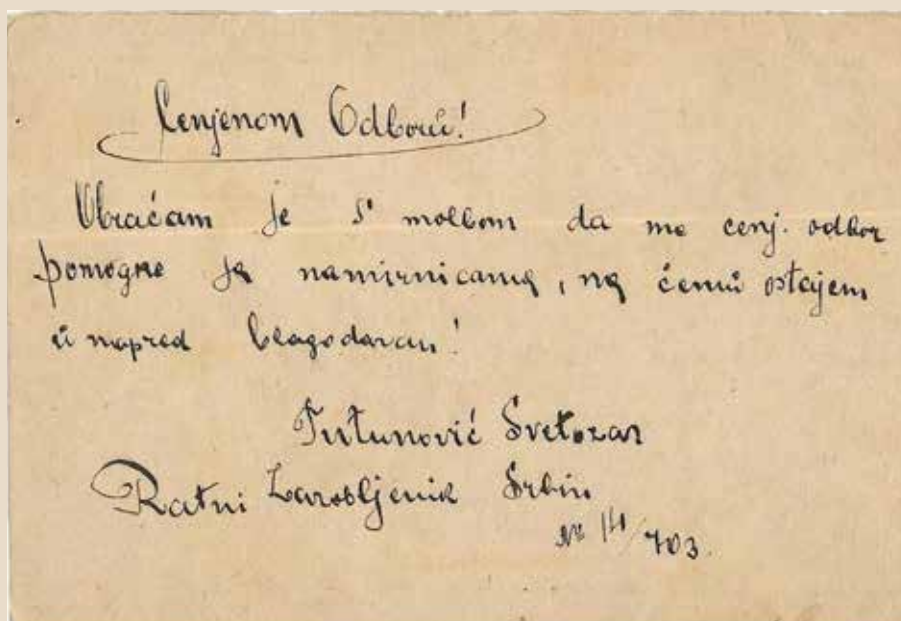
Слика 19. Controle Postal Militaire CONTROLE.

Други пример је заробљеничка карта упућена из Нађибечкерека (Nagybecskerek) Одбору српских жена у Ници (нечитак датум поштанског жига Бечкерека), са следећим текстом на полећини: „Цењеном Одбору,

Обраћам се с молбом да ме цењени одбор помогне са намирницама на чему остајем унапред благодаран. Тутуновић Светозар, Ратни заробљеник Србин.“

Слика 20.

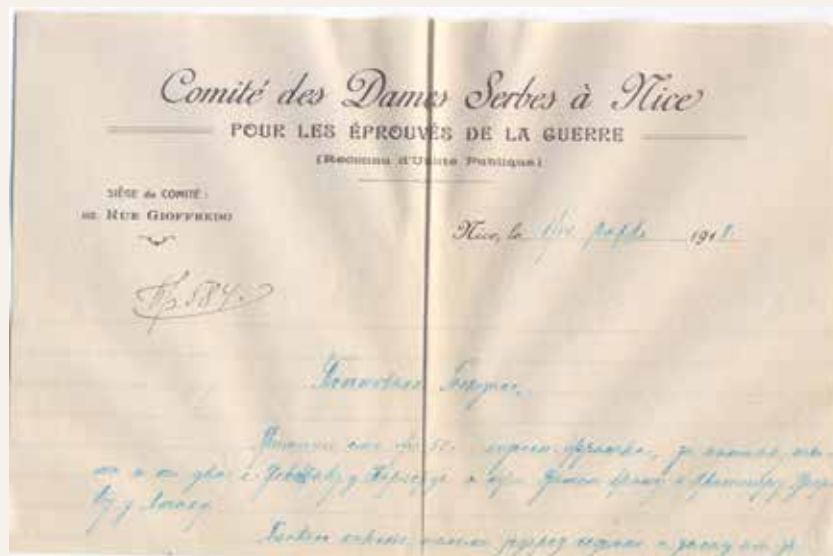

Слика 21. Полећина претходне карте

Следећи примерак приказаног писма (Слика 19), као и претходна заробљеничка карта, упућени од Одбора српских жена из Нице за Микру, Солун, отварају питања за која се не може дати децидирано објашњење. Да ли је Одбор српских жена у Ници био један од одбора, поред других, који су били део Одбора из Париза, или је био самосталан? За сада нема одговора.

Слика 22.

Слика 23. Заглавље дописа Одбора српских жена у Ници из претходно наведеног писма

Овим је прича о раду Удружења српских жена вероватно завршена, под условом да се не нађу нови подаци о његовом раду и нови примерци (не)наведених поштанских карата намењених српским ратним заробљеницима и интернирцима или избеглицама, на пример, што је врло вероватно.

ЛИТЕРАТУРА

1. Бојић, Д., Српске избеглице у Првом светском рату (1914–1921), Завод за уџбенике, Београд, 2007.
2. Galerie Roger-Viollet, Excelsior, од 20. марта 1917.

РЕДОВНЕ ПОШТАНСКЕ МАРКЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ 2024 – 2027 EXPOBG

Адам Софронијевић
Александар Бата Деспотовић

Одавно је већ познато да поштанска марка није само средство плаћања поштанских услуга и предмет интересовања колекционара већ и важно средство масовне комуникације, дипломатски алат и медијум који носи поруке о темама важним за државу која марке објављује. Иако ограничен димензијама и природом употребе, простор поштанске марке представља веома широко поље за промоцију садржаја за које се оцени да имају посебну важност и који носе специфичне поруке, како ка јавности земље која је објављује, тако и ка најширој међународној јавности.

И док је читав један елемент поштанске марке – њен мотив, по својој суштини и своме избору посвећен промоцији позитивних вредности једног друштва и државе у најширем смислу те речи, остала два елемента, назив државе и ознака номиналне вредности, не остављају простора за исказивање креативности или промотивне поруке. Логично, јер је поштанска марка неупитни симбол државности, пре свега средство плаћања поштанских услуга па тек онда све остало, без обзира на повод за издавање и мотив на марки. Но, да ли је баш сасвим тако?

Пре него што покушамо да одговоримо на ово питање, преносимо део званичне објаве ЈП Пошта Србије поводом пуштања у промет редовног издања марака са темом „Ехро 2027“: „ЈП Пошта Србије у договору са Министарством информација и телекомуникација прилагођава садржински и визуелно програм издавања редовних поштанских марака за период 2024–2027, тако да оне буду у функцији промоције међународне изложбе 'Ехро 2027'. Редовне поштанске марке посебно припремљене као промоција изложбе 'Ехро 2027' налазиће се на готово свим пошлицама које из Србије иду за иностранство, а којих је више од милион годишње, као и на већини пошлица у домаћем саобраћају, којих је такође око милион годишње. На овај начин ЈП Пошта Србије значајно доприноси промоцији изложбе 'Ехро 2027' у Србији, региону и целом свету.“

Нити је први пут, нити је неуобичајено у нашој поштанској пракси да се објављују редовне марке које су посвећене једној теми. Оно што ову редовну емисију издваја од свих осталих до сада није ни тема, јер су поштанске марке у част Светске изложбе код нас већ објављиване у претходним деценијама, па ни словна ознака номиналне вредности, која се такође већ појављивала у нашој филателистичкој прошлости. Да поновимо питање: Да ли је баш сасвим тако?

Није, а ово издање је по нечему прво, јединствено и оригинално у нашој поштанској пракси. Пре свега, прво је редовно издање Републике Србије са ознаком номиналне вредности исказаном словима. Посвећено је изложби „Ехро 2027“, а Пошта Србије је, желећи да обезбеди да редовне марке Републике Србије у наредне три године буду непроменљиве, и поред могућих измена цена поштанског саобраћаја у том периоду, увела словне ознаке које марке везују за услуге поштанског саобраћаја, а не номиналну вредност исказану у динарима.

Е		Редовна марка Е Вредност: 440,00	препоручено писмо (авионско, Европа) у међународном саобраћају до 20 gr
Х		Редовна марка Х Вредност: 446,00	препоручено писмо (авионско, Америка, Аустралија) у међународном саобраћају до 20 gr
Р		Редовна марка Р Вредност: 120,00	Писмо у међународном саобраћају до 20 gr
О		Редовна марка О Вредност: 130,00	Писмо (авионско 1. зона) у међународном саобраћају до 20 gr
В		Редовна марка В Вредност: 116,00	разгледница у међународном саобраћају, трећа зона (Америка, Аустралија)
Г		Редовна марка Г Вредност: 48,00	Писмо у домаћем саобраћају до 20 gr

Али оно што ове редовне марке одваја од претходних редовних издања са словном номиналом јесте то што је Пошта Србије, желећи да додатно нагласи значај одржавања изложбе „Ехро 2027“ у Србији, уместо уобичајених словних ознака **A** и **R**, које су до сада постојале, за плаћање услуга у унутрашњем писмоносном саобраћају, односно за препоручене пошилке, емисију од шест редовних марака са темом „Ехро 2027“ обележила словима **E, X, P, O, B** и **G**.

Мотиви редовних марака за период 2024–2027 засновани су на репринту издања марака које је тадашња Заједница југословенских ПТТ објавила поводом међународне изложбе „Ехро 1967“ у Канади, а везани су за истраживање свемира, тако да и данас на најбољи начин репрезентују идеју међународне изложбе као промоције нових технологија, идеја и позитивне будућности. Поред ових мотива, свака марка носи и лого међународне изложбе „Ехро 2027“, тако да се паралелом 1967–2027 подвлачи историјски континуитет тежње наше земље да буде лидер у промоцији иновација и весник будућности за регион Балкана. Наредне три године редовне марке Републике Србије јасно ће преносити поруку добродошлице за цео регион и земље бивше Југославије, као важне учеснике међународне изложбе „Ехро 2027“, а верујемо и да ће, на нашим просторима први пут примењен, јединствен начин словног означавања вредности марке представљати занимљиву тему за колекционаре.

АНТРИФЛЕ:

Аутор ликовног решења за издање „Ехро 1967“ (кбр. 1111–1116), које је објављено поводом Светске изложбе „Човек и његов свет – Ехро 67“, јесте чувени хрватски и југословенски сликар Петар Јакелић. Мотиви на маркама представљају истраживање свемира, а ово пригодно издање штампано је техником хелиографуре у штампарији „Курвоазије“ у Швајцарској, са свилом обојеним влакнима.

Редовно издање „2024–2027 EXPO BG“ (кбр. 1313–1318), у оптицај је пуштено 11. априла 2024; штампано је техником вишебојног офсета у новосадском „Форуму“, у табацима од по 100 комада. Према оригиналном нацрту Петра Јакелића, који је Пошти Србије омогућио бесплатно коришћење мотива марака чији је аутор био 1967. године, издање је графички реализовала Надежда Скочајић, академски графичар, креатор марака Поште Србије. Овом сарадњом даје се још једна позитивна нота промоције међународне изложбе „Ехро 2027“ у региону.

Нацрти на маркама:

- 1313: **E** Инструментални вештачки Земљини сателити *Спутњик-1* и *Explorer-1*.
- 1314: **X** Вештачки сателит за примену *Tiros*, *Telstar* и *Molniya*.
- 1315: **P** Аутоматске станице *Luna-9* и *Lunar orbiter*, за истраживање Месеца.
- 1316: **O** Аутоматске станице *Mariner-4* и *Venera-3*, за истраживање планета.
- 1317: **B** Космички бродови *Vostok* и *Gemini/Agena*.
- 1318: **G** Човек ван космичког брода у космосу.

11. МЕЂУНАРОДНА ФИЛАТЕЛИСТИЧКА ИЗЛОЖБА У СКЛОПУ ШЕЗДЕСЕТИХ АПАТИНСКИХ РИБАРСКИХ ВЕЧЕРИ

Срђан Ачански
Жељко Поповић

У склопу шездесетих, јубиларних Рибарских вечери, одржана је 11. међународна филателистичка изложба, као и сада већ традиционални сусрет колекционара, који се одржава дан након филателистичке изложбе у холу школе „Жарко Зрењањин“ у Апатину.

Изложбу је свечано отворио Радован Ђукић, потпредседник општине Апатин, док је за вођење програма била задужена Весна Милановић Симичић. Програм манифестације употпунили су својим рециталима Пригревачки Читалићи.

Отварање 11. међународне филателистичке изложбе

Осим филателиста из Србије, Русије, Италије и Словачке, први пут своје филателистичко умеће показали су и Пригревачки Читалићи, као и Народна библиотека „Миодраг Борисављевић“ из Апатина. За три дана изложбу је обишло преко 250 људи из Апатина и гостију Апатинских рибарских вечери.

Публика на отварању филателистичке изложбе

Жељко Поповић, организатор изложбе, и Радован Ђукић, потпредседник општине Апатин

На овој изложби учествовало је 22 излагача са 25 колекција, на 32 витрине.

- 1.** Жељко Поповић – „Апатинске ППМ пригодним ковертама (фдц) и максимум картама“
- 2.** Жељко Поповић – „Оставили су свој траг“
- 3.** Пригревачки Читалићи – „Пригревачки Читалићи – мали филателисти“
- 4.** Народна библиотека „Миодраг Борисављевић“, Апатин
- 5.** Народна библиотека „Миодраг Борисављевић“, Апатин – Спомен-библиотека Пригревица
- 6.** Join stock company – „MARKA Rossia Literaturaja“
- 7.** Владимир Милић – „Србија 1680–1890: Милан Обреновић IV – издање у генералској униформи“
- 8.** Зоран Врућан – „Србија у Великом рату 1914. година“

9. Бранко Вртунић – „Срби у БиХ – непрекидна борба за слободу“
10. Петровић Драгош – „Српске цркве и манастири“
11. Зоран Врућан – „Ћирилица на Балкану“
12. Петар Савић – „Војска и познате личности на води и железници“
13. Светислав Д. Јелић – „Путује писмо – пренос пошљака бродом возом иа вионом на редовним маркама Југославије“
14. Одреј Захорец – „Дунав“
15. Шандор Киш – „Дунавска комисија“
16. Agata D’Rosario – „l’Itaia Anni ’30“
17. Agata D’Rosario – „l’ETNA“
18. Лука Врућан – „Радост Европе“
19. Ergh Peter (Словачка) – „Rušne v železničnej deprave“ („Parne locomotive“)
20. Ангелика Хареп – „Helevetia pro patria (1936–1964) pro aero (1919–1964), RAH (1945)“
21. Pavol Zuská (Словачка) – „Andrej Hlinka“
22. Беата Мандић – „Славни сликари и њихова дела“
23. Никола Вејин – „Животињски свет Африке“
24. Мирослав Кораћ и Ђурђица Завоћа – „Фауна – рибе“
25. Мариа Ширкова – „Цвеће“

Једанаеста филателистичка изложба је иза нас; док сумирамо утиске, подсетимо се претходних изложби и како је све почело.

Жеља за првом изложбом потекла је из намере да се нечим новим употпуни ионако богат програм Апатинских рибарских вечери, нечим што би било интересно и занимљиво, а опет, што би својим садржајем привукло многобројне посетиоце рибарских вечери. Тако је одлучено да то буде прва по реду филателистичка изложба.

Пригравачки Читалићи на отварању изложбе

Можемо рећи да је Удружење филателиста Апатин претходних 11 година у потпуности оправдало указано поверење и употпунило ионако богату понуду Апатинских рибарских вечери. По много чему смо били први у Србији и у региону, ако не чак и у Југоисточној Европи, зато се видимо и следеће године на 61. Апатинским рибарским вечерима, али сада већ и на 12. међународној филателистичкој изложби, у склопу које нас опет очекује дружење с колекционарима.

ИЗЛОЖБА „ОРЕБИЋ НА РАЗГЛЕДНИЦАМА“

У периоду 15. 7. – 15. 8. 2024. године, у читаоници Поморског музеја Оребић одржана је прва самостална изложба нашег дугогодишњег члана и секретара СФС, Угљеше Стефановића, у сарадњи с Андреом Шаин и Поморским музејем Оребић, тј. Миленом Њакара Грег, која је препознала значај колекције, која је од изнимног културно-историјског значаја, а и својеврсни времеплов у прошлост Оребића.

Под називом „Оребић на разгледницама“, на изложби су приказане разгледнице од 1899. године па до почетка Другог светског рата. Оребић је приморско туристичко место смештено на југозападу полуострва Пељешац, испод брда Свети Илија у Хрватској. Може се похвалити богатом поморском историјом и традицијом, чији су капетани управљали једрењацима и имали флоту која је крајем XIX века била друга по јачини на Медитерану. Сlike на разгледницама Оребића су снимљене с копна, мора, и из ваздуха, а чак 14 различитих издавача штампало је разгледнице Оребића. Један од података који говори о реткости и значају у колекционарском смислу јесте да је Оребић у том периоду имао просечно између 500 и 600 становника, тако да је цифра од 196 различитих разгледница и више него импозантна.

Аутор фотографија: Борис Полута

Свечано отварање изложбе било је 15. 7. 2024. године, са почетком у 20 часова, уз присуство како старије тако и млађе генерације посетилаца, што говори да Оребић има сигурну будућност, која ће и даље неговати културу и традицију самог места. Иако је првобитни план био да изложба траје до 15. 8. 2024. године, због позитивног одјека и заинтересованости људи, одлучено је да се продужи њено трајање до 1. 10. 2024. Уједно је искоришћена прилика и најављено је да ће у скорој будућности бити написана монографија, која ће бити својеврсни чувар и омогућити будућим генерацијама да виде Оребић кроз једну другу (историјску) призму.

БЛИЦ ВЕСТИ СРБИЈА

Приредио Угљеша Стефановић

12. 3. 2024. „80 ГОДИНА ОД ОДЛАСКА ЕВЖЕНА ДЕРОКА У СЛАВУ“

Савез филателиста Србије, у сарадњи са Јавним предузећем „Пошта Србије“, организовао је трибину „80 година од одласка Евжена Дерока у славу“. Трибина је одржана у просторијама ПТТ музеја, Мајке Јевросиме 13, Београд. Предавачи су били проф. др Милан Радовановић и др Тивадар Гаудењи.

23. 3. 2024. Сусрет колекционара у Новом Саду у организацији Друштва новосадских филателиста.

30. 3. 2024. „ЈУГОСЛОВЕНСКА ИНФЛАЦИЈА И ПОШТАНСКЕ ТАРИФЕ 1989-1994“

Савез филателиста Србије, у сарадњи са Јавним предузећем „Пошта Србије“, организовао је трибину „Југословенска инфлација и поштанске тарифе 1989-1994“. Трибина је одржана у просторијама ПТТ музеја, Мајке Јевросиме 13, Београд. Предавач је био Владимир Милић. Клубови филателиста у Београду и Новом Саду радили су нормално у досадашњем делу 2024. године, а филателисти су учествовали на скуповима колекционара у Београду, Суботици, Крагујевцу, Јагодини, Нишу.

БЛИЦ ВЕСТИ СВЕТ

21. 2. 2024. У периоду 13-16. 11. 2024. одржаће се Међународна филателистичка изложба „BALKANFILA XX“, у Солуну.

14. 3. 2024. У периоду 5-7. 12. 2024. одржаће се „MONACOPHIL 2024“.

16-19. 4. 2024. Одржана је специјализована светска филателистичка изложба „EFIRO 2024“, у Букурешту.

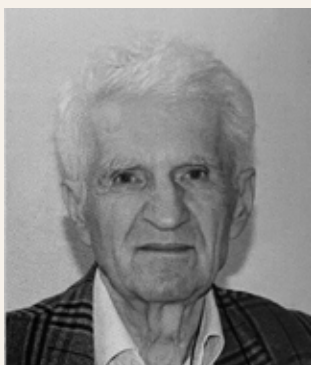
17. 5. 2024. У периоду 29. 8. - 7. 9. 2024. одржаће се „EnajstoOkno 2024“ у Крању.

30. 5. - 1. 6. 2024. Одржан је „PARIS-PHILEX 2024“.

27. 5. 2024. FEPA News је објавио вест да ће се у Београду одржати Светска филателистичка изложба 2027. године, за време трајања „EXPO Belgrade 2027“.

6. 6. 2024. У периоду 17-19. 2. 2025. и 20-22. 2. 2025. одржаће се специјализована светска филателистичка изложба „URUGUAY 2025“.

IN MEMORIAM: ЂОРЂЕ РАДИЧЕВИЋ 1938–2024

Дугогодишњи председник Савеза филателиста Србије, филателиста, истраживач и излагач Ђорђе Радичевић, напустио нас је 27. маја 2024. у својој 87. години живота.

У периоду 2006–2013. био је председник Савеза филателиста Србије, а тај период ће бити упамћен по три националне изложбе са међународним учешћем: „Србијафила“ (2007. и 2012) и „Београдфила“ (2011), као и по веома успешним наступима на светским филателистичким изложбама, са којих су се српски излагачи враћали са златним медаљама.

Током свог филателистичког века углавном је био концентрисан на подручја Србије и Босне и Херцеговине, а збирке тих области широј публици је представио са два експоната која су на светском нивоу (FIP) освојила велике позлаћене медаље:

- Bosnia and Herzegovina
- Serbia 1880–1920

Врло активан као истраживач готово до свог одласка, успео је да часописом *Филателиста* представи поштанско-историјски период ослобођења Југославије након Другог светског рата, кроз тарифне промене и различите валутне системе, закључно са употребом редовних марака „Партизански мотиви“. Свакако један од најважнијих трагова које је оставио иза себе јесте књига *Фалсификати у филателији Босне и Херцеговине 1879–1918* (издање ФД Бања Лука), где је, на основу вишедеценијског сакупљања и познавања материјала, сублимирао једну врло атрактивну област, која ће како постојећој, тако и будућој генерацији сакупљача пружити драгоцену помоћ и ослонац приликом провере оригиналности и аутентичности поштанских марака Босне и Херцеговине.

ПЕТРОВЕЦФИЛА

приредио Растислав Спевак

Поводом одржавања прославе Словачке народне свечаности, Друштво филателиста Бачки Петровац већ традиционално одржава филателистичку изложбу „Петровецфила“.

Почеци су произашли из добре сарадње са Филателистичким клубом 52-51 из Нитре (Словачка), Савезом словачких филателиста, као и Савезом филателиста Војводине. Године 2003. организована је прва међународна изложба, под називом „Петровец–Нитра“. Четири године касније изложба се везује за Словачке народне свечаности и то траје до данас. Назив изложбе „Петровецфила“ се усталио од 2011. Временом се број излагача повећавао, а пресељењем изложбе у просторије Основне школе „Јан Чајак“ омогућено је излагати на 40 витрина, чиме је „Петровецфила“ постала највећа филателистичка изложба у Србији.

Ове године представљамо учеснике из Словачке и Србије. Као занимљивост можете видети експонате које представљају студенти смера Колекционарство и филателија на Универзитету Жилина у Словачкој. Приказани експонати и завршни радови су пример систематског учења и усавршавања и у старијем животном добу.

По први пут представљамо класу филателистичке литературе где су управо завршни радови припремљени у оквиру овог студијског програма.

Своје експонате представља 23 излагача, углавном у класи тематске филателије, традиционалне филателије и поштанске историје. Готово сви излошци су оцењивани на међународним филателистичким изложбама у иностранству. Међу излагачима су и чланови Друштва филателиста Бачки Петровац.

Урађен је пригодни коверат, а пригодни поштански жиг ће бити у употреби 10. августа, у пошти у Бачком Петровцу.

Присутне госте је поздравио Ондреј Захорец, а прочитана је и поздравна реч Владимира Милића, председника Савеза филателиста Србије. Изложбу је отворила потпредседница Националног савета словачке националне мањине Татјана Вујачић. Међу присутнима су били и поједини излагачи из Словачке.

У суботу је организована берза уз присуство углавном филателиста, али и нумизматичара.

ИЗЛОЖБЕ У 2025.

EXHIBITIONS (BY FIP MEMBER FEDERATIONS)

2025
FIP Patronage Specialised World URUGUAY 2025, 17 - 22 Feb 2025, "Punta del Este, Uruguay" https://uruguay2025.com
European Stamp Exhibition (FIP Recognition), EUROPHILEX BIRMINGHAM 2025, 8 - 11 May 2025, "Birmingham, England." https://europhilex2025.co.uk/
FIAP Asian International MELBOURNE 2025, Mar/Apr 2025, "Melbourne, Australia" https://melbourne2022.com.au/
FIAP Asian International THAILAND 2025, 8 - 12 August 2025, "Bangkok, Thailand"
FIP Patronage Specialised WSC PHILAKOREA 2025, Sept 2025, "COEX II Seoul, South Korea"
FIAP Asian International UAE 2025, 8 - 12 October 2025, "Dubai, UAE"
2026
FIP Patronage Specialised World (To be confirmed) MACAO 2026, 26 June - 1 July 2026, "Macao, China"
FIP Recognition, BOSTON 2026, 23 - 30 May 2026, "Boston, USA"
FIP Patronage Specialised WSC (To be confirmed) PHILATAIPEI 2026, 14 - 19 Nov 2026, Chinese Taipei

BOSTON 2026 WORLD EXPO

ИНТЕРНЕТ ФИЛАТЕЛИСТИЧКА ИЗЛОЖБА „АПАТИН 2024“

Организациони одбор
онлајн филателистичке изложбе
„Апатин 2024“ („Апатин 4“)

„АПАТИН 2024“ – ОНЛАЈН ФИЛАТЕЛИСТИЧКА ИЗЛОЖБА – интернет филателистичка изложба са међународним учешћем, за све изложбене класе у филателији. Биће одржана од 15. 12. 2024. до 15. 1. 2025. на сајту Удружења филателиста Апатин из Апатина, <http://www.udruzenjefilatelistaapatin.org.rs>.

Организатори изложбе су Удружење филателиста Апатин, *Associazione Italiana di Maximafilia (AIM)* и *Federation of Italian Philatelic Societies (FSFI)*.

Покровитељ Онлајн филателистичке изложбе, изложбених класа у филателији „АПАТИН 2024“ је Општина Апатин.

Изложбу реализује Организациони одбор, који именује Управни одбор Удружења филателиста Апатин.

Изложба има такмичарски карактер.

Излагачи не учествују у трошковима изложбе.

Изложба за циљ има и промоцију филателије, да филателисти виде квалитет филателије у свету, да науче нешто ново од својих колега, да млади и други који погледају изложбу виде и разумеју лепоту филателије.

На онлајн изложби могу да учествују и да се такмиче све изложбене класе у филателији. Право учешћа на изложби имају сви чланови СФС-а, чланови Савеза италијанских филателистичких друштава (ФСФИ) и чланови других националних филателистичких организација из иностранства.

Пријава експоната (колекција): 15. 10. – 15. 11. 2024. године.

Пријаве се подносе на имејл адресу: apatinfila@gmail.com.

Прослеђивање скенираног експоната (колекција): 25. 10. – 25. 11. 2024. године.

Фајлове доставити на имејл адресу: apatinfila@gmail.com.

Фајлове доставити путем апликације *WeTransfer*.

Све остале информације добићете у документима изложбе.

Документа изложбе на сајту <http://www.udruzenjefilatelistaapatin.org.rs>.

КАНЦЕЛАРИЈА САВЕЗА ФИЛАТЕЛИСТА СРБИЈЕ :

понедељак, среда и петак
од 9 до 12 часова
Косовска 47, Београд

САСТАНЦИ ФИЛАТЕЛИСТА У БЕОГРАДУ:

недељом од 9 до 14 часова
Просторије Савеза глувих и наглувих Србије
улица Светог Саве 16-18/II, Београд

недељом од 9 до 12 часова
Хотел Нобел
Вишеградска 23, Београд

САСТАНЦИ ФИЛАТЕЛИСТА У НОВОМ САДУ:

недељом од 9 до 11 часова
просторије МЗ Вера Павловић
Гогољева 1, Нови Сад

Интернет сајт СФС:
www.philaserbia.org

BALKANFILA XX

*WELCOMES you
in Thessaloniki*

BALKANFILA XX : an International Philatelic Exhibition

Balkanfila XX hosted in Thessaloniki, from 13-16 November 2024, welcomes the participating countries from the Balkan region as well as Cyprus, Israel and Italy in an exhibition of international standards with emphasis on the cultural and social importance of Philately.

The Exhibition has already been endorsed by prominent institutional bodies such as the Municipality of Thessaloniki, F.E.P.A (the European Philatelic Federation) and F.I.P (Fédération Internationale de Philatélie).

as well as a Cultural Event for Thessaloniki and the Balkans

A cultural event - consisting of an exhibition of important documents and a series of lectures - will take place, during the International Philatelic Exhibition Balkanfila XX, at the same exhibition hall.

The aim of this cultural event is to highlight the history of the city and communicate the decisive role of the ethnic communities of Thessaloniki and the wider region which have lived, prospered and left their indelible imprint on the modern metropolitan centre.

A group of renowned collectors-scholars and academics are contributing to this effort aiming to present documented historical knowledge based on collectibles to the general public.

Under the AUSPICES of

FEPA RECOGNITION

F.I.P SPONSORSHIP

balkanfilaxx@gmail.com

Интернет продавница еФилателија

Купујте поштанске марке
и филателистичке производе
електронским путем
на сајту еФилателије

efilatelija.posta.rs

